

Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen

Vierde meting Citaverde College

Rita Kennis
Ben Hövels
Annet Jager

Nijmegen, januari 2013

© 2013 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Beschrijving en opzet van het experiment	1
1.1	Doelstelling	1
1.2	Hoofdvragen experiment Citaverde College	2
1.3	Opzet experiment Citaverde College	3
1.4	Opzet van het evaluatieonderzoek	5
1.5	Rapport vierde meting	5
2	De keuze voor een vmbo-school	7
2.1	Roermond	7
2.1.1	De ontwikkeling van leerlingenaantallen in leerjaar 1	7
2.1.2	De ontwikkeling van het instroomniveau	8
2.1.3	De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze	9
2.2	Nederweert	11
2.2.1	De ontwikkeling van leerlingenaantallen in het eerste leerjaar	11
2.2.2	De ontwikkeling van het instroomniveau	12
2.2.3	De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze	12
2.3	Kansen op vergroting van de instroom	14
2.4	Samenvatting	15
3	De keuze voor een sector in het vmbo	17
3.1	Roermond	17
3.1.1	De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL	17
3.1.2	De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin	18
3.1.3	De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen	20
3.1.4	De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen	22
3.2	Nederweert	22
3.2.1	De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL	22
3.2.2	De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin	22
3.2.3	De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen	23
3.2.4	De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen	25
3.3	Samenvatting	25
4	De keuze voor een opleiding in het mbo	27
4.1	Roermond	27
4.1.1	De keuze voor een vervolgopleiding	27
4.1.2	De Groene Keten	28
4.2	Nederweert	30
4.2.1	De keuze voor een vervolgopleiding	30
4.2.2	De Groene Keten	31
4.3	Oordeel over de gemaakte keuze	31
4.4	Samenvatting	32

5	Samenvatting en conclusies	35
5.1	Samenvatting van de onderzoeksbevindingen	35
5.2	Conclusie en aanbevelingen	37
	Bijlage 1 – Overzicht afgenomen vragenlijsten per school	39
	Bijlage 2 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College	40
	Bijlage 3 – Toelichting typering leerlingen	43
	Bijlage 4 – Lijst van afkortingen	44

1 Beschrijving en opzet van het experiment

1.1 Doelstelling

Anders dan 'reguliere' vmbo's, mogen groene vmbo-scholen de Theoretische Leerweg (TL) niet aanbieden.¹ Omdat meer dan de helft van alle studenten in het mbo-groen afkomstig is vanuit het vmbo-groen (beroepsgerichte leerwegen)², vormt dit een belemmering voor het aantrekken van studenten in het mbo-groen op niveau (3 en) 4. Doordat het vmbo-groen niet beschikt over de TL, heeft het mbo-groen wat betreft de potentiële doorstroom naar mbo-niveau 4 mogelijk een achterstand op het overige mbo.

Het Ministerie van EL&I en het Ministerie van OCW hebben daarom gezamenlijk het Citaverde College en de Edudelta Onderwijsgroep in de gelegenheid gesteld om een experiment TL uit te voeren. Het doel van het experiment is om de doorstroom vanuit het vmbo-TL naar mbo-groen niveau (3 en) 4 te vergroten.

Het experiment bestaat feitelijk uit twee deelexperimenten. Beide deelexperimenten hebben hetzelfde doel, maar proberen dat op een andere manier te bereiken:

Deelexperiment 1

Het eerste deelexperiment omvat de introductie van de TL op een AOC – i.c. het Citaverde College. Door een groene invulling van de TL moet na verloop van jaren de doorstroom naar het groene mbo toenemen. Door toevoeging van de TL aan een AOC zet het experiment ook in op de realisatie van een meer evenwichtige verdeling van de leerling-populatie vmbo groen over alle vmbo-niveaus aan een AOC.

Deelexperiment 2

In het tweede deelexperiment is een alternatieve aanpak ontwikkeld om de doorstroom vanuit het vmbo-TL naar mbo-groen te vergroten. Het experiment richt zich op TL-leerlingen van niet-groene ('reguliere') vmbo-scholen en bestaat uit het verbeteren van de informatievoorziening over het mbo-groen. Dit deelexperiment wordt uitgevoerd door het Edudelta College. De veronderstelling achter dit experiment is dat het mbo-groen bij veel TL-leerlingen onbekend is, waardoor deze leerlingen geen weloverwogen keuze voor een vervolgopleiding kunnen maken.

Het Edudelta College is in 2007 met de voorbereidingen van het experiment begonnen. In het schooljaar 2009-2010 is de voorlichtingscampagne "100% ondernemend" gestart. Deze campagne had tot doel om de naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid van het Edudelta College te vergroten onder TL-leerlingen. Daarmee zou de instroom van TL-leerlingen in de opleidingen op niveau 3 en 4 van het Edudelta College moeten toenemen.

Omdat de gewenste effecten van de activiteiten na twee jaar grotendeels uitbleven, heeft het Edudelta College de inhoud van het experiment aangescherpt en aangepast. In het najaar van

---

1 Tenzij het een fusie met een categoriale mavo betreft

2 CBS Statline

2012 wordt gestart met de nieuwe activiteiten. De activiteiten zijn geconcentreerd rondom twee – nader uit te werken – speerpunten:

1. Het starten van een programma voor groene beroepsoriëntatie, samen met vmbo-partnerscholen;
2. De aansluiting van de activiteiten bij de regionale economische ontwikkelingen en de Topsectoren Agro-food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen.

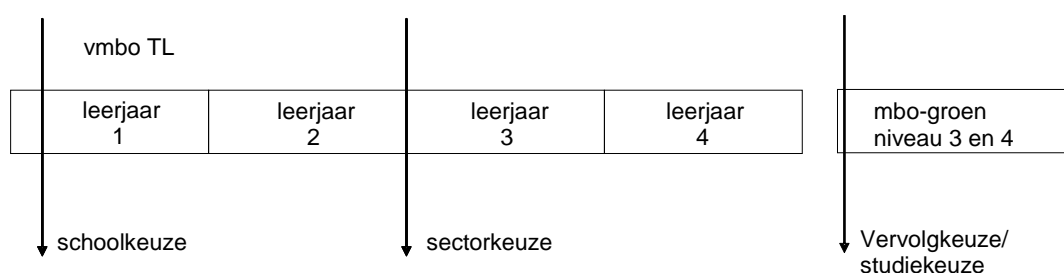
Omdat de nieuwe activiteiten bij het Edudelta College nog moeten starten, wordt in deze rapportage geen aandacht besteed aan het experiment bij het Edudelta College. Zodra de activiteiten worden opgestart, zal het effect van deze activiteiten worden geëvalueerd. De eerste onderzoeksresultaten volgen naar verwachting in de zomer van 2013.

1.2 Hoofdvragen experiment Citaverde College

Zoals in de vorige paragraaf is beschreven, zet het experiment op het Citaverde College in op een groene invulling van de vmbo-TL op het AOC om zo de instroom in het mbo-groen op niveau (3 en) 4 toe te laten nemen.

Het idee is dat dat gebeurt doordat leerlingen in een keten van keuzemomenten bewust kiezen voor Groen: eerst bij de keuze voor de groene vmbo-school, vervolgens bij de keuze voor de sector Groen (het vakkenpakket, aangevuld met een groen beroepsgericht vak) en ten slotte bij de keuze voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Figuur 1.1 geeft deze keten weer:

Figuur 1.1 – Groene Keten

Op basis van de hierboven beschreven keten van beslismomenten kunnen drie hoofdvragen afgeleid worden:

1. Lukt het om meer leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau aan te trekken?
2. Lukt het om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de TL - sector groen en lukt het om hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken?
3. Lukt het om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor mbo-groen?

1.3 Opzet experiment Citaverde College

In het experiment bij het Citaverde College zijn twee vmbo-locaties van het AOC betrokken: de vestigingen in Roermond en in Nederweert. Het Citaverde College in Roermond is in 2006 gestart met de tijdelijke licentie voor de TL. De locatie in Nederweert is een jaar later bij het experiment aangesloten.

Bij het Citaverde College in Roermond is de TL in de eerste twee leerjaren opgenomen in brede brugklassen waarin de Kaderberoepsgerichte, de Gemengde en de Theoretische leerweg zijn samengevoegd – in zogenaamde KGT-klassen. Na het tweede leerjaar stromen de leerlingen uit deze klassen door naar de Kaderberoepsgerichte Leerweg (in KL-klassen) of naar klassen waarin de Gemengde en Theoretische leerweg zijn samengevoegd (GL/TL-klassen).

In Nederweert zitten alle leerlingen vanaf leerjaar 1 in GL/TL-klassen of in vmbo-plus-klassen. De vmbo-plus is bedoeld voor leerlingen die na het vmbo willen doorstromen naar het havo. Gedurende de opleiding wordt al gebruik gemaakt van leerstof en toetsen op havo-niveau. Ook wordt er aandacht geschonken aan het aanleren van studievaardigheden waarmee de overstap naar havo goed kan worden gemaakt.

De locatie Nederweert kent geen onderwijsaanbod in de Basisberoepsgerichte en Kaderberoepsgerichte Leerweg (BL en KL). Overzicht 1.1 geeft weer hoeveel leerlingen er sinds de start van het experiment tot en met 2011-2012 in de onderscheiden klassen hebben gezeten:

Overzicht 1.1 – Aantal leerlingen in experiment

	Citaverde College locatie Roermond	Citaverde College locatie Nederweert
Start experiment	2006-2007	2007-2008
Leerjaar 1 – aantal leerlingen sinds start experiment	425 <i>In KGT-klassen</i>	570 <i>In GL/TL- en vmbo-plus-klassen</i>
Leerjaar 3 – aantal leerlingen sinds start experiment	317 <i>In GL/TL-klassen</i>	480 <i>In GL/TL- en vmbo-plus-klassen</i>

In het experiment is de groene invulling van de TL een centraal onderdeel. Hiermee kan de toegevoegde waarde van de TL aan een AOC worden bepaald.

In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid ingegaan op de manieren waarop hier invulling aan wordt gegeven, maar op hoofdlijnen krijgt in Roermond de groene invulling van de TL vorm doordat elke leerling een groen beroepsgericht vak moet volgen. Dit vak heet het Groene Leertraject (GLT). Op deze manier maken alle leerlingen kennis met de sector Groen en wordt tegelijkertijd een terugvaloptie richting de GL geboden.

In Nederweert wordt het experiment ingekleurd door het verplichte beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB) in het derde leerjaar. Net als in het Groene Leertraject maken alle leerlingen op deze manier kennis met de sector Groen. Aan het eind van het derde jaar kiezen zij vervolgens een sector (maken zij de vakkenpakketkeuze) en bepaalt elke leerling of hij/zij ook examen wil doen in het vak LBB.³

---

3 Een meer uitgebreide uitleg van de inkleuring van de experimenten staat beschreven in hoofdstuk 3 en in het

Belangrijkste bevindingen uit voorgaande metingen van het evaluatieonderzoek

Om de effecten van de experimentele activiteiten zo goed mogelijk vast te stellen, wordt jaarlijks evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het experiment. In 2008-2009 is gestart met deze jaarlijkse evaluatie. In totaal hebben drie eerdere metingen plaatsgevonden (in 2008-2009, 2009-2010, en 2010-2011).

Hieronder worden puntsgewijs de belangrijkste bevindingen van het onderzoek tot en met de derde meting gegeven:

Aantrekken van leerlingen op TL-niveau:

- De instroom van leerlingen in het eerste leerjaar neemt op beide locaties af. Wel groeide het aandeel leerlingen met een citoscore op GL/TL niveau op de locatie Roermond.
- De combinatie van groen onderwijs met het TL-niveau wordt door steeds meer leerlingen van de locatie Roermond belangrijk gevonden. Ongeveer 10 leerlingen (10-20 procent) kiezen elk jaar specifiek vanwege 'groene' motieven voor de school.
- In Nederweert is de groene invulling van het onderwijs voor een veel kleiner gedeelte van de leerlingen belangrijk. In aantallen gaat het ook om ongeveer 10 leerlingen (5-10 procent). De meeste leerlingen hadden echter andere motieven dan het groene onderwijsaanbod of het aanbod TL om voor de school te kiezen.

Keuze voor Groen

- De groene invulling van de TL leidt vooralsnog niet tot een toename in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest. In Roermond is zelfs sprake van een omgekeerd effect; daar is het percentage leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo heeft gekozen gehalveerd. Ook het aantal leerlingen dat mogelijk interesse had in een vervolgopleiding in het mbo-groen is niet gegroeid.
- In 2009-2010 hebben negen leerlingen van de locatie Roermond en zeven leerlingen van de locatie Nederweert gekozen voor een groene vervolgopleiding in het mbo. In de jaren daarvoor waren de aantallen niet veel groter of kleiner. Het experiment heeft dus nog niet tot de gewenste effecten geleid.
- Er lijkt sprake te zijn van een kleine kern van 'groene' leerlingen die gedurende hun schoolloopbaan groene keuzes maken. Op beide locaties gaat het per jaar om circa 10 leerlingen. Het experiment heeft er nog niet toe geleid dat buiten deze harde kern van 'groene' leerlingen meer leerlingen voor Groen kiezen.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de vierde meting (uitgevoerd in 2011-2012) van het onderzoek.

1.4 Opzet van het evaluatieonderzoek

Zoals gezegd wordt in deze rapportage alleen verslag gedaan van het experiment bij het Citaverde College. Er is op drie manieren data verzameld.

Allereerst is gebruik gemaakt van in- door- en uitstroomgegevens van het Citaverde College in Roermond en Nederweert en de omliggende scholen. Het gaat onder meer om het aantal leerlingen dat instroomt in de brugklas en de uitstroomgegevens naar de verschillende sectoren in het mbo.

Ten tweede zijn leerlingen van de locaties Roermond en Nederweert met behulp van vragenlijsten bevestigd over de schoolkeuze, sectorkeuze en studiekeuze. Ook ouders hebben een vragenlijst ingevuld die gaat over de schoolkeuze van hun kind. Naast de twee locaties van het Citaverde College zijn ook drie scholen in de omgeving van Roermond en één school in de omgeving van Nederweert betrokken in het experiment, om zo de uitkomsten in perspectief te zetten. Bijlage 1 geeft een overzicht van de afgenomen vragenlijsten per school.

Ten slotte is gebruik gemaakt van diverse documenten van het Citaverde College, zoals het strategisch beleidsplan en documenten waarin de invulling van de TL nader wordt beschreven.

Inmiddels zijn er tussen 2008-2009 en 2011-2012 vier metingen uitgevoerd over de school- en sectorkeuze. In de laatste drie metingen is ook de studiekeuze in het onderzoek betrokken.

In de vier metingen zijn leerlingen gevolgd die tussen 2005-2006 en 2011-2012 zijn ingestroomd in het eerste leerjaar op één van de scholen. In totaal gaat het dus om zeven jaargroepen (cohorten) die zijn bevestigd.

Verspreid over de drie keuzemomenten en de vier metingen hebben tot nu bijna 4750 leerlingen en ouders een vragenlijst ingevuld. Een overzicht hiervan is terug te vinden in bijlage 2.

In deze rapportage worden waar mogelijk cohorten gevolgd. Ook vergelijken we leerlingen uit verschillende cohorten bij de school-, sector- en studiekeuze.

1.5 Rapport vierde meting

In de voorliggende rapportage wordt verslag gedaan van de metingen die tot op heden in het kader van de monitoring en evaluatie van het experiment op het Citaverde College zijn uitgevoerd. De nadruk ligt hierbij op de vierde meting. Om een goede vergelijking te kunnen maken met de voorgaande metingen, is de indeling van dit rapport hetzelfde als die in de voorgaande rapportages.

Doordat er jaarlijks een nieuwe meting bijkomt, kunnen we de conclusies langzaam met meer stelligheid presenteren. Inmiddels hebben twee cohorten leerlingen het volledige experiment doorlopen. De in- door- en uitstroomgegevens bieden al zicht op deze twee cohorten. De vragenlijsten bieden nog geen zicht op een volledig cohort, omdat pas in 2008-2009 is gestart met het bevestigen van de leerlingen en bovendien in de vragenlijsten naar de sectorkeuze en studiekeuze wordt teruggevraagd naar het schooljaar ervoor. Pas bij de volgende meting kan daarom een volledig bevestigd cohort bekeken worden.

De komende twee jaar kunnen twee cohorten volledig gevolgd worden⁴. Daarmee ontstaat een zo compleet en zuiver beeld van de effecten van het experiment als mogelijk is en kunnen definitieve conclusies worden getrokken.

Het rapport is opgebouwd aan de hand van de drie hoofdvragen van het onderzoek. In hoofdstuk 2 wordt beschreven in hoeverre het Citaverde College slaagt in het aantrekken van (extra) leerlingen op TL-niveau. Hoofdstuk 3 gaat in op de doorstroom van leerlingen naar de bovenbouw GL/TL en de belangstelling van de leerlingen voor de sector Groen. Hoofdstuk 4 beantwoordt de vraag of het lukt om leerlingen vanuit de TL door te laten stromen naar het mbo-groen op niveau 3/4. Hoofdstuk 5 beschrijft de conclusies.

---

4 Het gaat om leerlingen die in 2008-2009 en 2009-2010 zijn ingestroomd in het eerste leerjaar van het Citaverde College en in 2011-2012 respectievelijk 2012-2013 hun diploma halen. De leerlingen uit deze cohorten zijn gedurende de evaluatie op alle drie de keuzemomenten (schoolkeuze – sectorkeuze – studiekeuze) bevroegd. Uit andere cohorten (oudere en nieuwere cohorten) zijn de leerlingen niet op alle keuzemomenten bevroegd, maar bijvoorbeeld alleen bij de schoolkeuze (cohort 2013-2014) of alleen bij de studiekeuze (cohort 2005-2006).

2 De keuze voor een vmbo-school

Het Citaverde College in Roermond biedt nu zes jaar de TL aan. De locatie Nederweert is vijf jaar geleden betrokken in het experiment, maar biedt al langer de TL aan.⁵

Om te bepalen wat de effecten zijn op de doorstroom naar mbo-groen wordt eerst gekeken naar de instroom in de TL. Leerlingen moeten immers eerst kiezen voor het Citaverde College voordat zij vanuit het vmbo-groen kunnen kiezen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen.

Met behulp van de uitkomsten die in dit hoofdstuk worden beschreven kan antwoord worden gegeven op de eerste hoofdvraag: in hoeverre lukt het om meer leerlingen op TL-niveau aan te trekken?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, worden drie ontwikkelingen beschreven:

1. De ontwikkeling van het leerlingenaantal in de brugklas – specifiek in de KGT-klassen;
2. De ontwikkeling van het instroomniveau van de leerlingen;
3. De motieven voor de schoolkeuze.

Het hoofdstuk is ingedeeld in vier delen. Eerst beschrijven we de drie ontwikkelingen voor de locatie Roermond. Daarna wordt dit beschreven voor het Citaverde College in Nederweert. In paragraaf 3 wordt beschreven wat de resultaten van het onderzoek naar de schoolkeuze van leerlingen betekenen voor de instroom(kansen) voor het Citaverde College. In paragraaf 4 ten slotte, worden de belangrijkste bevindingen samengevat.

2.1 Roermond

2.1.1 De ontwikkeling van leerlingenaantallen in leerjaar 1

In het schooljaar 2011-2012 hebben 105 leerlingen gekozen voor het Citaverde College in Roermond. Dat zijn 16 leerlingen minder dan het jaar ervoor. In overzicht 2.1 wordt weergegeven hoeveel leerlingen er de afgelopen jaren in het eerste leerjaar van het Citaverde College in Roermond zaten.

Overzicht 2.1 – Aantal leerlingen in leerjaar 1, per jaarcohort

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Aantal leerlingen in leerjaar 1	185	171	124	135	126	121	105
<i>Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:</i>							
KGT	89	87	66	72	72	65	63
BL/Lwoo	96	84	58	63	54	56	42

⁵ Het Citaverde College in Nederweert was tot en met 1998-1999 een categoriale mavo.

Het overzicht laat zien dat niet alleen in 2011-2012, maar ook de jaren daarvoor het leerlingenaantal is gedaald. Binnen de KGT-klassen is de afname wel veel kleiner dan de daling in de BL/LWOO-klassen. Vanaf 2007-2008 is het aantal leerlingen in de KGT-klassen zelfs min of meer stabiel gebleven. Deze ontwikkeling was niet voorspeld. Uit de rapportage over de derde meting van het experiment TL⁶ werd voor 2011-2012 een 50-50 verhouding tussen beide niveaus (KGT en BL/Lwoo) verwacht.

De andere scholen in de regio hebben tussen 2010-2011 en 2011-2012 niet of nauwelijks met een dalende instroom te maken gehad. Het aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo (alle leerwegen) nam in de hele regio zelfs iets toe (+ 4 procent). Overzicht 2.2 geeft een overzicht per school.

Overzicht 2.2 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo⁷ in de omgeving Roermond⁸

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Citaverde College Roermond	124	134	125	126	102
Mavo Roermond	102	136	125	130	160
Niekée	132	56	76	91	89
Broekhin Roermond	69	72	52	60	76
Broekhin Swalmen+ Reuver	123	140	116	150	143
Totaal	550	538	494	557	570

Bron: DUO

2.1.2 De ontwikkeling van het instroomniveau

De afname van het *aantal* leerlingen in de KGT-klassen is heel beperkt gebleven. Het instroomniveau van deze leerlingen is wel veranderd. Een steeds groter deel van de leerlingen in deze klassen heeft een citoscore op KL-niveau. Het aandeel leerlingen dat met een citoscore op GL- of TL-niveau de KGT-klas binnenkomt is het afgelopen jaar afgenomen.

In overzicht 2.3 staat het instroomniveau van de leerlingen die in het eerste leerjaar van het Citaverde College zijn ingestroomd.

6 KBA (2011) Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen: derde meting.

7 Alle leerwegen in het vmbo. In de onderwijsgegevens die DUO bijhoudt, is geen betrouwbaar onderscheid te maken tussen de verschillende leerwegen in leerjaar 1. Dat heeft te maken met de verschillende soorten brugklassen die scholen hebben (bv. KGT, GL/TL, GTH, etc.).

8 De aantallen die in het overzicht genoemd zijn (bron: DUO), komen niet één-op-één overeen met de aantallen die het Citaverde College zelf bijhoudt (bv. het aantal ingestroomde leerlingen in 2011-2012).

Overzicht 2.3 – Ontwikkeling van het instroomniveau

citoscore		2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012	
BL/pro	<520	24	20%	22	26%	19	21%	30	32%	20	22%	6	9%
KL	520-528	64	54%	30	36%	26	29%	33	35%	31	34%	39	59%
GL/TL	529-532	14	25%	19	38%	29	49%	17	33%	19	43%	6	32%
	>532	16		13		15		14		20		15	
Aantal leerlingen met cito		118	100%	84	100%	89	100%	94	100%	90	100%	66	100%
Geen Cito		39		40		46		30		31		38	
Instroom		14		15		10		17		0		0	

Ook ten opzichte van de start van het experiment in 2006 is de toename in het aandeel leerlingen met een citoscore op GL- en TL-niveau heel beperkt. Het lijkt erop dat het Citaverde College in Roermond er niet goed in slaagt om leerlingen op GL/TL-niveau aan te blijven trekken.

Het Citaverde College vindt het belangrijk dat alle leerlingen de kans krijgen om op het hoogst haalbare niveau examen te doen. Als leerlingen met een citoscore op KL-niveau (520-528) goed presteren, krijgen zij de kans om na het tweede leerjaar door te stromen naar de GL/TL-classes. Door de strengere determinatie-eisen lukt dit echter steeds minder leerlingen. In hoofdstuk 3 komen we hier op terug.

2.1.3 De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze

Leerlingen en ouders van het Citaverde College hebben om bepaalde redenen voor deze school gekozen. Kenmerkend voor de school – in vergelijking tot andere scholen in de regio – is het aanbod van *groen onderwijs*. Naast de keuze voor de school vanwege het groene onderwijs, is voor het experiment de keuze voor de school vanwege het *aanbod TL* van belang.

Met behulp van deze twee motieven kunnen de leerlingen getypeerd worden.⁹ We onderscheiden vier 'typen' leerlingen:

1. Groene leerling: deze leerling heeft voor het Citaverde College gekozen vanwege het aanbod van groen onderwijs. De leerling vindt het belangrijk dat hij/zij binnen het vmbo veel in aanraking komt met de sector Groen, en dat hij/zij de mogelijkheid heeft om de schoolloopbaan te vervolgen in het mbo-groen.
2. TL-leerling: deze leerling zit op het Citaverde College omdat hij/zij een opleiding op TL-niveau wil volgen. Ook leerlingen die kiezen voor de school omdat zij de mogelijkheid hebben om via de GL en een extra (avo-)vak een TL-diploma te halen horen bij deze groep.
3. Groene TL-leerling: deze leerling heeft voor Het Citaverde College gekomen omdat de school groen onderwijs aanbiedt op TL-niveau. De combinatie van deze twee motieven is voor de leerling belangrijk geweest in de schoolkeuze.
4. Andere motieven: tot deze categorie horen leerlingen die om andere redenen dan Groen of TL voor de school hebben gekozen.

⁹ Deze typering is gemaakt door te kijken naar de antwoorden van leerlingen op verschillende (sub)vragen in de vragenlijst die ingaan op het aanbod/belang van de TL en het aanbod/belang van groen onderwijs. In bijlage 3 wordt een korte toelichting gegeven.

Overzicht 2.4 geeft weer hoeveel leerlingen van het Citaverde College Roermond horen bij elk van de bovenstaande genoemde ‘types’. In het overzicht wordt een vergelijking gemaakt met leerlingen uit eerdere cohorten.

Overzicht 2.4 – Motieven van KGT-leerlingen in leerjaar 1 van het Citaverde College Roermond

	2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012	
Aantal leerlingen in de KGT-klassen	72 KGT		72 KGT*		65 KGT		63 KGT	
Aantal bevroagde leerlingen	70 KGT		76 KGT		61 KGT		62 KGT	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Groene leerling	6	9	10	13	12	20	6	10
TL-leerling	37	53	31	41	22	36	21	34
Groene TL-leerling	11	16	19	25	18	30	19	31
Andere motieven	12	17	15	20	8	13	16	26
Onbekend	4	6	1	1	1	2	-	-

* Het aantal leerlingen in de KGT-klassen (72) is kleiner dan het aantal bevroagde leerlingen (76). Aan het begin van het schooljaar zaten er meer leerlingen in de KGT-klassen dan ten tijde van het opvragen van de precieze aantallen later in het schooljaar.

Sinds de start van het experiment is het aanbod van de TL voor leerlingen even belangrijk gebleven. Bijna twee derde van alle leerlingen vindt het belangrijk dat de TL wordt aangeboden (34 procent + 31 procent). Van de leerlingen die de TL belangrijk vinden, is het aandeel dat ook het groene onderwijsaanbod belangrijk vindt de afgelopen jaren toegenomen: van 16 procent naar 31 procent. Hoewel uit overzicht 2.4 blijkt dat het afgelopen schooljaar – in vergelijking met een schooljaar eerder – de interesse in Groen + TL ongeveer gelijk is gebleven, blijkt uit de antwoorden van de leerlingen op een directe vraag naar hun motieven om voor het Citaverde College te kiezen wél dat de combinatie van Groen met TL door steeds meer leerlingen interessant wordt gevonden. Deze interesse gaat ten koste van leerlingen die alleen om groene motieven voor het Citaverde College zeggen te kiezen. Dat beeld zien we ook terug bij de ouders van de leerlingen.

Vrijwel alle ouders vinden het aanbod van andere sectoren dan alleen de sector Groen belangrijk in de keuze die zij gemaakt hebben voor het Citaverde College. Circa 40 procent van de ouders geeft aan dat het *groene* vmbo een belangrijk motief was bij de schoolkeuze. Een iets grotere groep – 60 procent – vindt het belangrijk dat de leerling in aanraking komt met Groen, óók als de leerling uiteindelijk voor een andere sector kiest. Het aanbod van groen onderwijs wordt dus gewaardeerd, maar vooral ook als onderdeel of als keuzemogelijkheid naast de andere sectoren.

Na vier cohorten gevolgd te hebben kunnen we concluderen dat het aantal leerlingen dat enkel en alleen voor het groene onderwijsaanbod ('Groene leerling') kiest klein, maar redelijk stabiel is. Het gaat elk jaar om zes tot 12 leerlingen. Het totale aantal leerlingen dat het groene onderwijsaanbod belangrijk vindt is groter (ruim 40 procent), maar lijkt niet verder meer te groeien.

Andere motieven

Naast de keuze voor het Citaverde College vanwege de TL en het groene onderwijs vinden leerlingen en ouders ook andere dingen belangrijk als zij de keuze voor een school maken. Er zijn vier motieven die voor alle leerlingen en ouders belangrijk zijn bij de schoolkeuze – onafhankelijk voor welke school zij kiezen:

- De school moet veilig zijn;
- De school moet duidelijke regels hanteren en er moet orde zijn;
- Er moet een goede sfeer zijn tussen leerlingen en docenten en tussen ouders en docenten;
- De begeleiding van leerlingen met problemen (bv. dyslexie) moet goed geregeld zijn.

Ouders vinden het daarnaast belangrijk hoe de school omgaat met lesuren die uitvallen en met spijbelen. De school moet voor hen ook goed bekend staan. Ten slotte vinden ouders het heel belangrijk dat de keuze voor een school ook de keuze van hun kind is.

Vergeleken met het Citaverde College zijn voor (ouders van) leerlingen op de andere scholen in Roermond de doorstroommogelijkheden richting havo een belangrijk motief in de schoolkeuze. Leerlingen die na het vmbo of vanuit het vmbo naar het havo willen zullen eerder voor een andere school dan het Citaverde College kiezen.

2.2 Nederweert

2.2.1 De ontwikkeling van leerlingenaantallen in het eerste leerjaar

Sinds het schooljaar 2010-2011 is het aantal leerlingen in het eerste leerjaar van de locatie Nederweert gedaald.¹⁰ In 2011-2012 hebben 97 leerlingen voor het Citaverde College gekozen, 15 leerlingen minder dan het schooljaar ervoor.

Overzicht 2.5 laat zien hoe het aantal leerlingen in het eerste leerjaar zich verhoudt tot voorgaande schooljaren.

Overzicht 2.5 – Aantal leerlingen in leerjaar 1, per jaarcohort

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 1	53	90	87	124	150	112	97
<i>Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:</i>							
GL/TL	46	76	81	106	124	91	73
VTL / vmbo-plus	7 vtl	14 vtl	6 vtl	18 vmbo-plus	26 vmbo-plus	21 vmbo-plus	24 vmbo-plus

Overzicht 2.5 laat zien dat de daling van het aantal leerlingen zich volledig voordoet binnen de GL/TL-klassen. De vmbo-plus-klas blijft populair.

¹⁰ In het rapport over de derde meting zijn hier verschillende redenen voor genoemd. De belangrijkste redenen zijn: de concurrentie van andere VO-scholen in Weert, het niet meer aannemen van leerlingen met een Basis-advies (BL), een ingestelde leerlingenstop en onrust op de school.

In de scholen in de omgeving van de locatie Nederweert zien we ook een daling in het aantal leerlingen. Het afgelopen jaar zijn er 11 procent minder leerlingen in het eerste leerjaar ingestroomd dan het jaar ervoor.

In overzicht 2.6 wordt een overzicht gegeven van het aantal leerlingen dat in de het eerste leerjaar van het vmbo in de omgeving van Weert/Nederweert zit. De aantallen zijn afgezet tegen voorgaande jaren.

Overzicht 2.6 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo¹¹ in de omgeving Weert¹²

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Citaverde Nederweert	87	122	150	112	97
Het College	96	81	69	86	113
Philips van Horne	479	460	490	246	183
Totaal	699	663	709	444	393

Bron: DUO

Het onderwijsveld in de regio Weert is sterk in verandering. Zo heeft Het College in Weert te maken met een sterke toename van het aantal leerlingen, ten koste van de andere scholen. Een verandering van het onderwijsconcept en een nieuw gebouw hebben daar voor extra leerlingen gezorgd. In het komende schooljaar (2012-2013) vindt opnieuw een herstructurering plaats in de regio. Het College biedt vanaf het schooljaar 2012-2013 geen onderwijs meer aan op vmbo-niveau. Daardoor hebben leerlingen die naar de TL willen keuze uit nog maar twee scholen: het Citaverde College in Nederweert of de Philips van Horne Scholengemeenschap. Mogelijk trekt het Citaverde College hierdoor weer extra leerlingen aan.

2.2.2 De ontwikkeling van het instroomniveau

Op de locatie in Roermond krijgen alle leerlingen de kans om op te stromen naar een hoger niveau. Omdat op de locatie in Nederweert alleen de GL en TL wordt aangeboden zijn het instroomniveau en de opstroommogelijkheden daar minder relevant.

Ondanks een daling van het aantal leerlingen is wel zichtbaar dat het Citaverde College Nederweert de instroom in de vmbo-plus-klas op peil weet te houden. Deze leerlingen hebben allemaal ten minste een GTH-advies.

2.2.3 De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze

Ook de locatie Nederweert onderscheidt zich van de andere scholen in de regio door het groene onderwijs. Daarnaast is het aanbod van de niveaus (alleen GL/TL en geen brede scholengemeenschap met bijvoorbeeld havo) anders dan dat op de scholen in de regio.

11 Alle leerwegen in het vmbo. In de onderwijsgegevens die DUO bijhoudt, is geen betrouwbaar onderscheid te maken tussen de verschillende leerwegen in leerjaar 1. Dat heeft te maken met de verschillende soorten brugklassen die scholen hebben (bv. KGT, GT, GTH, etc.).

12 De aantallen die in het overzicht genoemd zijn komen grotendeels - maar niet volledig - overeen met de aantallen die het Citaverde College zelf bijhoudt.

Net als op de locatie Roermond (zie paragraaf 2.1.3) zijn alle eerstejaars leerlingen uit de GL/TL-klassen getypeerd naar hun motieven om voor het Citaverde College te kiezen. Overzicht 2.7 laat dit zien:

Overzicht 2.7 – Motieven van leerlingen in leerjaar 1 van het Citaverde College Nederweert

	2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012	
Aantal leerlingen in de G/T- en vmbo-plus- klassen	124 G/T - vmbo-plus		150 G/T - vmbo-plus		112 G/T - vmbo-plus		97 G/T - vmbo-plus	
Aantal bevroegde leerlingen	119 G/T - vmbo-plus		146 G/T - vmbo-plus		108 G/T - vmbo-plus		97 G/T - vmbo-plus	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Groene leerling	6	5	13	9	8	7	9	9
TL-leerling	48	40	65	45	49	45	38	39
Groene TL-leerling	18	15	10	7	17	16	9	9
Andere motieven	36	30	41	23	31	29	37	38
Onbekend	11	9	17	12	3	3	4	4

Het overzicht laat zien dat voor bijna 40 procent van de leerlingen noch het aanbod van de TL noch het groene karakter van het vmbo een rol heeft gespeeld in de keuze voor de school.

Andere motieven spelen een relatief grote rol in de keuze voor het Citaverde College in Nederweert en zijn de afgelopen jaren ook steeds belangrijker geworden. Het gaat bijvoorbeeld om leerlingen die voor de school hebben gekozen omdat het een kleine school is, waar de leerling veel persoonlijke aandacht krijgt. Voor een gedeelte van de leerlingen en hun ouders speelt ook mee dat zij vier jaar lang op dezelfde locatie onderwijs kunnen volgen. Op de andere scholen in Weert was tot 2011-2012 geregeld dat leerlingen in de bovenbouw naar een andere school moesten (Het Kwadrant verzorgde leerjaar 3 en 4 van het vmbo-TL, Philips van Horne Scholengemeenschap en Het College hadden geen bovenbouw vmbo-TL). Dit was voor sommige leerlingen een reden om voor het Citaverde College te kiezen.

Per 2012-2013 is het onderwijs in Weert geherstructureerd. Eén van de veranderingen is dat de leerlingen in de bovenbouw niet meer naar Het Kwadrant moeten. Hierdoor zitten de leerlingen die kiezen voor de Philips van Horne Scholengemeenschap gedurende de vier jaar vmbo weer op één school.

Voor ongeveer de helft van de leerlingen is de TL een reden geweest voor de school te kiezen (TL of Groen + TL). Ongeveer 10 leerlingen kiezen jaarlijks voor het Citaverde College specifiek vanwege het groene onderwijsaanbod (Groene leerling). Het percentage leerlingen dat het aanbod groen laat meewegen in de keuze (Groen of Groen + TL) ligt op ongeveer 20 procent. Het experiment heeft er vooralsnog niet toe geleid dat deze groep groter is geworden. Ook bij de ouders van de leerlingen vindt maar een relatief klein gedeelte de sector Groen belangrijk. Voor 17 procent van de ouders is het groene karakter van het vmbo een reden geweest om voor de school te kiezen. Hoewel circa de helft van de ouders waarde hecht aan de kennismaking met de sector Groen, vinden veel meer ouders (89 procent) het belangrijk dat ook de andere sectoren worden aangeboden.

De locatie Nederweert is een vmbo-school – en geen brede scholengemeenschap, zoals de scholen in Weert wel zijn. Leerlingen en ouders van het Citaverde College Nederweert vinden de doorstroommogelijkheden richting havo minder belangrijk dan leerlingen en ouders van de andere scholen in Weert. Het is waarschijnlijk dat leerlingen die na het vmbo naar het havo willen, eerder zullen kiezen voor een van de scholen in Weert, zodat zij na diplomering op het vmbo op dezelfde school het havo kunnen doen.

Het percentage ouders en leerlingen van de locatie Nederweert dat de doorstroommogelijkheden richting havo belangrijk vindt, is echter groter dan op het Citaverde College in Roermond. Door het aanbod van de vmbo-plus op de locatie Nederweert trekt de school ook leerlingen aan die graag willen doorstromen naar het havo.

2.3 Kansen op vergroting van de instroom

In de twee bovenstaande paragrafen is beschreven hoeveel leerlingen voor het Citaverde College (locaties Roermond en Nederweert) hebben gekozen, en met welke motieven. Ook de belangrijkste verschillen met de omliggende scholen in respectievelijk Roermond en Weert zijn aan de orde gekomen.

Een gedeelte van de leerlingen die *niet* voor het Citaverde College heeft gekozen, heeft de school wel overwogen bij het maken van de schoolkeuze. Als deze groep leerlingen in de toekomst wel aangetrokken kan worden, kunnen de leerlingenaantallen in leerjaar 1 van het Citaverde College weer toenemen.

Overweging van het Citaverde College in de schoolkeuze

Circa 60 procent van de leerlingen op scholen in de omgeving van Roermond heeft bij het maken van de schoolkeuze ook andere scholen overwogen. Van alle leerlingen op deze scholen heeft ongeveer 10 procent ook nagedacht over het Citaverde College. Het gaat voornamelijk om leerlingen van Mavo Roermond en Broekhin Swalmen. Leerlingen van Broekhin Roermond nemen het Citaverde College vrijwel nooit mee in hun keuzeprocessus. Overigens geeft een groter gedeelte van de ouders van de leerlingen aan dat zij het Citaverde College overwogen hebben in hun keuze: gemiddeld circa 18 procent van de ouders.¹³

Ook in de regio Weert heeft ongeveer 60 procent van de leerlingen nagedacht over een andere school dan de school waar zij voor gekozen hebben. In totaal heeft ongeveer 20 procent van de leerlingen op de Weerter scholen het Citaverde College overwogen. Net als in Roermond geven meer ouders van leerlingen aan dat het Citaverde College is overwogen, dit jaar bijna een derde van de ouders.¹⁴

Het aantal leerlingen en ouders op de scholen in de omgeving van het Citaverde College in Roermond dat zegt het Citaverde College te hebben overwogen in de schoolkeuze is de afgelopen jaren vrij stabiel gebleven. In de omgeving Weert/Nederweert is een toenemende belangstelling voor het Citaverde College zichtbaar. Hier is de afgelopen jaren het percentage ouders dat het Citaverde meeneemt in de keuze toegenomen van circa 20 procent naar circa 33 procent van alle ouders. Desondanks hebben we in paragraaf 2.2.1 gezien dat het aantal leerlingen in het eerste leerjaar de afgelopen jaren juist is afgenomen.

---

13 16% van de ouders van Mavo Roermond, 25% van de ouders van Broekhin Swalmen. Ouders van leerlingen op Broekhin Roermond geven net als hun kinderen aan dat het Citaverde College geen rol speelt in de keuze.

14 32% van de ouders van Philips van Horne. In 2010-2011 26 procent van de ouders van Het College.

Onbekend maakt onbemind

Eerder in dit hoofdstuk zagen we dat het aanbod van de TL voor ongeveer twee derde van alle leerlingen van de locatie Roermond een reden is om voor het Citaverde College te kiezen. Leerlingen en ouders die niet weten dat de school de TL aanbiedt, zullen minder snel de school meenemen in hun keuze als de leerling een TL-advies heeft.

Ongeveer de helft van de ouders van leerlingen op scholen in de omgeving Roermond weet dat het Citaverde de TL aanbiedt. Dit percentage is sinds de start van het experiment ongeveer gelijk gebleven. Onder ouders die het Citaverde College ook daadwerkelijk hebben overwogen in de schoolkeuze is de bekendheid van de TL groter; onder ongeveer 80 procent van de ouders.

In Nederweert zijn meer ouders bekend met de TL – circa 70 procent. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de oorsprong als categoriale mavo. Ouders van leerlingen die het Citaverde College daadwerkelijk overwogen hebben in hun keuze zijn vrijwel allemaal bekend met het TL-aanbod in Nederweert.

De afgelopen jaren is de bekendheid van het aanbod TL op het Citaverde College niet toegenomen. Toch lijkt het creëren van extra bekendheid wel kansen te bieden. Immers: hoe meer ouders en leerlingen bekend zijn met het onderwijsaanbod op TL-niveau, hoe meer ouders de school mogelijk meenemen in de keuze.

De focus zou moeten liggen op de ouders en daarnaast ook op docenten uit het basisonderwijs. Naast de open dag van de middelbare school, baseren leerlingen de keuze voor de middelbare school namelijk op gesprekken met de ouders en de leerkracht van de basisschool. Ouders en leerkrachten spelen – naast de leerling zelf – een beslissende rol in de schoolkeuze.

2.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal of het Citaverde College in Roermond en Nederweert erin slagen om meer leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau aan te trekken. Dat is de eerste stap in het realiseren van extra doorstroom naar het mbo-groen op niveau 3 en 4. De belangrijkste bevindingen kunnen als volgt worden samengevat:

Instroom en niveau

De afgelopen schooljaren leek het Citaverde College Roermond erin te slagen om meer leerlingen op TL-niveau aan te trekken. In het schooljaar 2011-2012 lijkt die ontwikkeling te stagneren. Hoewel de school erin slaagt om ondanks dalende leerlingenaantallen het aantal leerlingen in de KGT-klassen op peil te houden, maakt het instroomniveau van de leerlingen zichtbaar dat het vooral leerlingen op KL-niveau zijn die in deze klassen instromen. De school trekt minder dan voorheen leerlingen met een schooladvies op GL/TL-niveau.

Hoewel circa twee derde van alle KGT-leerlingen in leerjaar 1 het aanbod van de TL op het Citaverde College heeft laten meewegen in de schoolkeuze, zal het steeds minder leerlingen lukken om het TL-niveau te bereiken. Strengere determinatie-eisen om door te stromen naar de bovenbouw GL/TL zijn hier de oorzaak van. Hierdoor slagen steeds minder leerlingen er in om met een advies op KL-niveau op te stromen naar de GL/TL (zie ook het volgende hoofdstuk). Deze ontwikkeling maakt het moeilijk om met het huidige aantal leerlingen in de KGT-

brugklassen het (toekomstige) aantal leerlingen in de derde en vierde leerjaar GL/TL niet af te laten nemen.

Ook in Nederweert daalt het aantal leerlingen in het eerste leerjaar. Omdat het Citaverde College in Nederweert alleen de GL en TL aanbiedt, speelt het niveau van de instroom nauwelijks een rol. Door de blijvende populariteit van de vmbo-plus-klas neemt het instroomniveau van de leerlingen zelfs iets toe. De vraag is echter in hoeverre de instroom in de vmbo-plus-klas uiteindelijk ten koste gaat van doorstroom naar het mbo, specifiek de sector Groen. De vmbo-plus-klas is immers gericht op doorstroom richting havo.

Circa 10 procent van de leerlingen op andere scholen in Roermond en ongeveer 20 procent van de leerlingen in Weert geeft aan het Citaverde College in hun keuze voor een middelbare school te hebben meegenomen. Het aantrekken van deze leerlingen biedt mogelijk kansen voor het vergroten van het aantal leerlingen op TL-niveau. De inzet op ouders en de leerkracht van de basisschool lijkt hier cruciaal in te zijn.

Interesse in Groen

Een tweede punt van aandacht in het aantrekken van leerlingen is de mate waarin zij bij instroom al interesse hebben voor Groen. Op beide locaties lukt het niet om de instroom van 'Groene' leerlingen te doen laten toenemen. Elk jaar kiezen op beide locaties circa 6-12 leerlingen specifiek vanwege het aanbod en perspectief op Groen voor het Citaverde College. Deze 'harde kern' van Groene leerlingen neemt niet in omvang toe. Ook het aantal leerlingen dat voor de combinatie van Groen en TL kiest groeit niet (meer). Desondanks heeft voor ruim 40 procent van de leerlingen van de locatie Roermond het aanbod van groen onderwijs een rol gespeeld in de keuze voor het Citaverde College. In Nederweert voor 18 procent van de leerlingen.

De uitkomsten maken duidelijk dat het Citaverde College in het behalen van de doelstellingen van het experiment het vooral moet hebben van het Groen 'maken' van de leerlingen, door hen tijdens hun schoolloopbaan in het vmbo te interesseren voor het mbo-groen. De mate waarin beide locaties hierin slagen is onderwerp van het volgende hoofdstuk.

3 De keuze voor een sector in het vmbo

Na het tweede leerjaar stromen leerlingen door naar de bovenbouw (leerjaar 3). Aan het einde van het derde leerjaar maken zij de keuze voor een sector. Voor het experiment betekent dit een 'testcase': leidt een groene invulling van het vmbo ertoe dat leerlingen voor de sector Groen in het vmbo kiezen? En tonen zij interesse in een groene vervolgopleiding?

De (tweede) hoofdvraag die in dit hoofdstuk beantwoord wordt, is: lukt het om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de sector groen binnen het vmbo en lukt het om hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken?

We kijken naar drie ontwikkelingen:

1. De ontwikkeling in de doorstroom naar de TL;
2. De ontwikkeling in de keuze voor de sector Groen;
3. De ontwikkeling in de belangstelling voor mbo-groen.

Eerst worden bovenstaande ontwikkelingen beschreven voor het Citaverde College in Roermond. Vervolgens voor de locatie Nederweert. We sluiten het hoofdstuk af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

3.1 Roermond

In Roermond wordt in de overgang van onderbouw naar bovenbouw een definitieve leerwegkeuze gemaakt. Leerlingen stromen vanuit de KGT-klassen door naar KL-klassen of naar GL/TL-klassen. Het maken van deze leerwegkeuze is een stap die vooraf gaat aan het interesseren van TL-leerlingen voor de sector Groen.

3.1.1 De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL

In 2010-2011 is het Citaverde College gestart met nieuwe, strengere determinatieregels.¹⁵ Het doel van deze vernieuwde aanpak is om leerlingen direct in de goede leerweg te plaatsen. Zo wordt voorkomen dat leerlingen in een later stadium afstromen naar een lager niveau of zelfs zakken voor hun eindexamen. Het gevolg van deze strengere eisen is dat minder leerlingen vanuit de KGT-klassen de overstap maken naar de GL/TL-klassen.

In het schooljaar 2011-2012 zijn de effecten van de strengere determinatie duidelijk zichtbaar geworden. Nog maar een derde van alle leerlingen uit de KGT-klassen is doorgestroomd naar de GL/TL; dat was de jaren ervoor ruim 50 procent. Alle andere leerlingen gaan in de bovenbouw verder op KL-niveau. Overzicht 3.1 geeft een overzicht:

---

¹⁵ Samengevat: werken in niveaugroepen en met zes niveauadviezen. Determinatie op basis van inzicht en inzet. Zie de rapportage over de derde meting voor meer details.

Overzicht 3.1 – Verhouding tussen het aantal KL- en GL/TL-leerlingen in leerjaar 3

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 3 in KL en GL/TL	126	115	126	95	96	76
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:						
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 GL/TL	48	75	69	51	48	26
% van totaal	38%	65%	55%	54%	50%	34%
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 KL	78	40	57	44	48	50
% van totaal	62%	35%	45%	46%	50%	66%

De verhouding tussen het aantal leerlingen op KL-niveau en GL/TL-niveau is weer terug op het niveau van 2006-2007. Vergeleken met het vorige schooljaar (2010-2011) is het aantal leerlingen in de GL/TL-klassen in absolute zin bijna gehalveerd van 48 leerlingen naar 26 leerlingen.

De nieuwe manier van determineren leidt er dus toe dat de opstroom van leerlingen nog maar heel beperkt lukt. In het verleden had tot 30 procent van de leerlingen in de GL/TL een schooladvies op BL- of KL-niveau gekregen. In 2011-2012 is dat teruggezakt naar ongeveer 15 procent. Het volgende overzicht laat dit goed zien.

Overzicht 3.2 – Schooladviezen bij instroom in de brugklas van leerlingen uit leerjaar 3¹⁶ van het Citaverde College Roermond (%)

	2008-2009 klas 3	2009-2010 klas 3	2010-2011 klas 3
Schooladvies BL / KL	39	36	17
Schooladvies (KL /) GL / TL of hoger	61	64	83

Het lukt dus maar weinig leerlingen om met een laag schooladvies door te stromen naar de GL/TL. De opstroom van leerlingen ligt nu op een vergelijkbaar niveau als bij scholen in de omgeving van het Citaverde College in Roermond.

3.1.2 De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin

De manier waarop het Citaverde College in Roermond invulling geeft aan het groene onderwijs in het vmbo is continu aan (kleine) veranderingen onderhevig. Zo wordt de interne voorlichting over de sector Groen geïntensiveerd: alle leerlingen in leerjaar 3 krijgen een presentatie over de mbo-opleidingen die het Citaverde College aanbiedt en alle leerlingen uit leerjaar 4 lopen een dag mee op het mbo van het Citaverde College. Op deze manier probeert de school het vmbo-gedeelte en het mbo-gedeelte beter met elkaar te verbinden.

¹⁶ Het gaat om leerlingen die in het weergegeven schooljaar in klas 3 zaten. In het schooljaar erop heeft de meting plaatsgevonden.

De verbinding tussen het vmbo en het mbo van het Citaverde College is één van twee grotere veranderingen die in 2011-2012 hebben plaatsgevonden. Deze verbinding wordt gemaakt via groene doorlopende leerlijnen. Een tweede grotere verandering is het verweven van de sector Groen in de dagelijkse lespraktijk. Buiten deze twee veranderingen vormt het Groene Leertraject de kern van de groene invulling van het vmbo.

Groene doorlopende leerlijn

Vanaf 2011-2012 is de hele leerloopbaan die leerlingen op het Citaverde College kunnen doorlopen – zowel op het vmbo als op het mbo – verbonden via doorlopende leerlijnen. Binnen de doorlopende leerlijnen zijn er vier richtingen die leerlingen kunnen volgen: Groene ruimte, Dier & Zorg, Ontwerp & Creatie en Voeding & Gezondheid.

De doorlopende leerlijnen zijn in drie fases ingericht. Bij leerlingen uit leerjaar 1 en 2 van het vmbo ligt de focus op het *ontdekken* van en *oriënteren* op de groene sector, in het derde en vierde leerjaar van het vmbo ligt de nadruk op het *ontwikkelen* van de gekozen richting. Leerlingen die doorstromen naar het mbo-groen kunnen vervolgens hun interesses *ontplooiën*.

De Praktische Sector Oriëntatie in leerjaar 1 en 2, de LOB-activiteiten in leerjaar 3 en 4 en het Groene Leertraject zijn via de doorlopende leerlijnen met elkaar verbonden. Die verbinding wordt gemaakt doordat alle activiteiten vormgegeven worden rondom de vier hierboven genoemde richtingen.

Ook de sectororiëntatie van leerlingen vindt plaats binnen de doorlopende leerlijnen. Hoewel alle sectoren aan bod komen, is de sector Groen wel dominant. Dat betekent onder andere dat de andere sectoren op een 'groene' manier worden ingekleed.

Dagelijkse lespraktijk

Ook in de dagelijkse lespraktijk van avo-vakken wordt de sector Groen geïntroduceerd. Via opdrachten die leerlingen voor deze vakken moeten maken, zoals een beroepsgerichte schrijfopdracht voor het vak Nederlands, komen de leerlingen ook op deze manier met de sector Groen in aanraking. In 2011-2011 is men met deze opdrachten gestart in het vak Nederlands. Het plan is om ook voor Wiskunde, Aardrijkskunde, Geschiedenis en Economie zulke opdrachten te ontwikkelen.

Het Groene Leertraject

De kern van de groene invulling van het vmbo vormt nog steeds het Groene Leertraject. Het Groene Leertraject is voor iedere TL-leerling 'vrijwillig verplicht'. Dat betekent dat in principe elke leerling het vak volgt. Omdat het een beroepsgericht vak is, ontstaat een terugvalmogelijkheid richting de GL.

Het Groene Leertraject bestaat uit vier contexten. Dit zijn dezelfde richtingen als de richtingen binnen de doorlopende leerlijnen. Nadat de leerlingen eerst met alle richtingen kennis maken, kiezen zij er uiteindelijk één waarin ze ook examens doen.

3.1.3 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen

Leerlingen op het Citaverde College in Roermond maken aan het einde van het tweede leerjaar hun voorlopige sectorkeuze. Aan het einde van leerjaar 3 volgt de definitieve keuze voor een sector. Hieronder wordt beschreven hoe het keuzeproces van leerlingen uit de GL/TL-klassen eruit ziet, en welke sectorkeuze zij uiteindelijk maken.

Het keuzeproces

In de TL is de sectorkeuze eigenlijk een vakkenpakketkeuze. Het beroepsgerichte vak – het Groene Leertraject – is immers automatisch een ‘groene’ keuze. Het sectorwerkstuk dat de leerlingen moeten maken is niet per se een ‘groene’ keuze, maar wordt ingevuld aan de hand van de gekozen sector.

Bij het maken van de sectorkeuze laten leerlingen zich primair leiden door de vervolgopleiding die zij willen volgen en door het beroep dat zij willen gaan uitoefenen. Ook belangrijk, maar in mindere mate dan het toekomstperspectief, is in hoeverre de leerling goed is in de vakken die horen bij de sectorkeuze.

Omdat de vervolgopleiding en het gewenste beroep zo’n grote rol spelen in de keuze, is het belangrijk leerlingen goed voor te lichten over opleidingen en beroepen; leerlingen moeten een realistisch beroepsbeeld hebben en weten welke beroepsmogelijkheden er zijn binnen een bepaalde sector.

In dat licht is het opvallend dat een oriëntatie op beroepen, een beroepentest/interessesettest en de Praktische Sector Oriëntatie (PSO) maar voor een klein aantal leerlingen een rol heeft gespeeld in de keuze voor een sector. Snuffelstages spelen wel een rol. Desondanks valt op dat veel activiteiten die te maken hebben met het creëren van beroepsbeelden maar een beperkte invloed op de keuze van leerlingen hebben gehad. Overzicht 3.3 laat dit zien.

Overzicht 3.3 – Activiteiten die een rol hebben gespeeld in het maken van de sectorkeuze, Citaverde College Roermond (%)

	%
Gepraat met ouders	86
Gepraat met vrienden/vriendinnen	43
Korte stage of snuffelstage	33
Informatie over vervolgopleidingen	33
De voorlichting op het vmbo over de verschillende sectoren	24
Georiënteerd op beroepen	19
De Praktische Sector Oriëntatie (PSO)	14
Gepraat met decaan, docent of mentor	14
Beroepentest of interessesettest	-

Opmerkelijk is ook de zeer beperkte rol die de decaan, mentor en docent voor de leerlingen heeft betekend. In vergelijking met andere scholen in Roermond (36 procent), maar ook in vergelijking met de locatie Nederweert (42 procent) en de scholen in Weert (31 procent¹⁷) geven maar enkele leerlingen van de locatie Roermond (14 procent) aan dat zij bij de keuze voor de sector veel hebben gehad aan de decaan, mentor of docent.

¹⁷ Gegevens uit de derde meting.

Leerlingen van de locatie Roermond zeggen hun keuze vooral gebaseerd te hebben op gesprekken met hun ouders en vrienden en informatie over vervolgopleidingen. De belangrijke rol van ouders komt ook terug in ander onderzoek.¹⁸ De vraag is echter in hoeverre ouders en vrienden een goed beeld hebben van vervolgopleidingen en beroepen.

In de reader *Dynamiek in mbo en vakmanschap*¹⁹ komt naar voren dat voorlichting nog te weinig aanslaat bij ouders en dat zij geen goed zicht hebben op toekomstige functies en de arbeidsmarkt. Uit deze publicatie blijkt verder dat contact met bedrijven vaak niet gelegd wordt, terwijl het volgens jongeren de beste en meest bruikbare informatie oplevert.

De gemaakte sectorkeuze

In 2010-2011 heeft bijna een kwart van de leerlingen voor de sector Groen gekozen.²⁰ In vergelijking met de jaren daarvoor betekent dat een forse daling van het aantal leerlingen dat voor deze sector kiest. Leerlingen hebben vooral vaker voor de sector Economie gekozen. Voor deze sector wordt samen met de sector Zorg en Welzijn het meest gekozen. Overzicht 3.4 geeft een overzicht van de gekozen sectoren.

Overzicht 3.4 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), locatie Roermond

	2008-2009	2009-2010	2010-2011 ²¹
Groen	51	49	23
Zorg en Welzijn	31	40	36
Techniek	5	0	11
Economie	14	11	30
Totaal aantal leerlingen GL/TL	69	51	47

De afname in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen kiest, is in het kader van de doelstellingen van het experiment geen goed signaal. Voor het uitspreken van een verwachting over het aantal leerlingen dat een keuze zal maken voor mbo-groen zijn echter meer gegevens nodig. We kijken daarom ook naar de interesse die leerlingen in het derde leerjaar tonen voor een groene mbo-opleiding.

18 F. Meijers, M. Kuijpers & A. Winters (2010). Leren kiezen/ kiezen leren. Een literatuurstudie. 's Hertogenbosch: ECBO.

19 B. Hövels & I. Overdiep (red.) m.m.v. W. Berentsen & J. van Heeswijk (2012). *Dynamiek in mbo en vakmanschap*. Hilversum: Hiteq.

20 Ten opzichte van de derde meting zijn geen nieuwe gegevens bekend. De hier genoemde aantallen zijn dan ook hetzelfde als in de rapportage over de derde meting. Wel zijn in deze rapportage nieuwe resultaten verwerkt die zijn verzameld door middel van de vragenlijsten.

21 In 2010-2011 zijn de cijfers afkomstig van de administratie van het Citaverde College. In 2008-2009 en 2009-2010 zijn de cijfers gebaseerd op antwoorden van de leerlingen. Een vergelijking tussen de twee laat grote verschillen zien: volgens het Citaverde College volgden in 2009-2010 maar 19 procent van de leerlingen de sector Groen. Vergelijkingen tussen beide jaren zijn daardoor heel moeilijk te maken.

3.1.4 De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen

In de afgelopen jaren hadden ongeveer 10 leerlingen die voor de sector Groen in het vmbo gekozen hebben óók interesse in een groene vervolgopleiding in het mbo. Dat kwam neer op ongeveer een kwart tot een derde van de leerlingen die de sector Groen op het vmbo hebben gekozen.

In de rapportage over de derde meting is de verwachting uitgesproken dat ondanks een daling van het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest, een harde kern van circa 10 leerlingen belangstelling zou blijven hebben voor een groene mbo-opleiding.

Inmiddels blijkt uit de resultaten dat deze verwachting niet klopt. Met een (forse) daling van het aantal leerlingen in de sector Groen van het vmbo is ook het aantal leerlingen dat interesse toont in mbo-groen fors gedaald tot naar schatting 2-3 leerlingen.²² We concluderen dat bij de meeste leerlingen met de sectorkeuze Groen de interesse in mbo-groen ontbreekt. Zij hebben andere motieven voor hun sectorkeuze. Dit brengt het behalen van de doelstelling van het experiment in gevaar.

3.2 Nederweert

3.2.1 De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL

Anders dan de locatie Roermond kent Nederweert alleen de leerwegen GL en TL. Deze leerwegen zijn vier jaar lang samengevoegd in GL/TL-klassen. Op TL-niveau is er ook nog een vmbo-plus-klas die gericht is op leerlingen die willen doorstromen naar het havo. Omdat andere leerwegen ontbreken, is in Nederweert geen sprake van een leerwegkeuze die gemaakt moet worden. De opstroom van leerlingen speelt dan ook geen rol.

3.2.2 De invulling van het groene vmbo en ontwikkelingen hierin

Zoals het Groene Leertraject het hart is van de groene invulling van het vmbo in Roermond, zo is het beroepsgerichte vak Landbouwbreed de kern van de invulling van het groene vmbo op de locatie Nederweert.

Alle leerlingen in het derde leerjaar zijn verplicht het vak Landbouwbreed te volgen. Hierdoor maken alle leerlingen kennis met de sector Groen. Door verschillende programmaonderdelen te volgen (bv. bloem, plant, dier) krijgen zij een beeld van wat de sector allemaal inhoudt. Met het verplichte jaar probeert het Citaverde College zoveel mogelijk leerlingen te motiveren ook eind-examen te doen in het vak. Deze keuze is echter vrijwillig.

Veruit de meeste leerlingen (circa 80 procent) kiezen ervoor om na het verplichte jaar het vak Landbouwbreed te laten vallen in leerjaar 4. Toch is het percentage leerlingen dat ervoor kiest om wél examen te doen in het vak toegenomen van 10 procent in 2009-2010 naar 18 procent in 2010-2011. Als ook de komende jaren meer leerlingen kiezen om examen te doen in Landbouwbreed, biedt dit mogelijk perspectieven in het behalen van de doelstelling van het experiment. Vooralsnog concluderen we dat het nog niet goed lukt om leerlingen voor Landbouwbreed te motiveren.

---

²² De vragenlijst over de sectorkeuze is maar bij één van de twee GL/TL-klassen afgenomen. De schatting is gebaseerd op de resultaten uit de vragenlijst en daarna geëxtrapoleerd naar alle twee de GL/TL-klassen.

Leerlingen die het vak laten vallen geven aan het vak niet interessant te vinden (59 procent), het een saai vak te vinden (36 procent) of geven aan dat zij het niet volgen omdat ze het niet nodig hebben voor de vervolgopleiding die ze willen gaan doen (28 procent).

De leerlingen die wel verder gaan met Landbouwbreed moeten voortaan een verplichte 'try-out' doen bij een groene vervolgopleiding. Ook kunnen zij kiezen voor een lesblok 'kiezen voor groen'. Hiermee oriënteren leerlingen zich op een groene vervolgopleiding bij het Citaverde College.

Andere activiteiten

De oriëntatie op de sector Groen begint niet pas in leerjaar 3 bij het vak Landbouwbreed. In de eerste twee jaar van het vmbo maken de leerlingen met alle sectoren kennis via de Praktische Sector Oriëntatie (PSO). In 2011 is ingezet op een versterking van de PSO door de leerlingen meer groene bedrijfsbezoeken af te laten leggen.

In de bovenbouw zijn er naast Landbouwbreed ook nog andere activiteiten op het gebied van LOB. Leerlingen leggen bedrijfsbezoeken af, gaan een dag naar een ROC en werken samen met studenten uit het mbo aan een opdracht. Ook gaan zij in de LOB-lessen op zoek naar informatie over vervolgopleidingen. Naast de sector Groen maken de leerlingen ook kennis met de andere sectoren. De stage (Individuele Oriëntatie in het Bedrijfsleven – IOB) die zij in de laatste periode van het derde leerjaar lopen, sluit meestal aan op de sectorkeuze die zij gemaakt hebben.

3.2.3 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen

Het keuzeproces

De manier waarop leerlingen van de locatie Nederweert hun sectorkeuze maken is grotendeels vergelijkbaar met de manier waarop de leerlingen van het Citaverde College in Roermond (en ook leerlingen van andere scholen) dat doen. Dat houdt in dat leerlingen aangeven dat vooral de vervolgopleiding en het gewenste toekomstige beroep de keuze bepalen. Anders dan bij de locatie Roermond maakt het overgrote deel van de leerlingen van het Citaverde College in Nederweert de sectorkeuze ook op basis van de kansen op een goede baan in de toekomst.

Overeenkomstig de leerlingen van de locatie Roermond noemen de leerlingen van het Citaverde College in Nederweert de PSO en interesstesten niet als activiteiten waar zij veel aan hebben gehad bij het maken van de sectorkeuze. De stage die zij lopen aan het einde van het derde leerjaar en de oriëntatie op beroepen zijn wel van belang. Ouders (67 procent) worden echter het meest belangrijk genoemd in het maken van de sectorkeuze. Ook de mentor of decaan is voor ruim 40 procent van de leerlingen belangrijk geweest. In overzicht 3.5 worden de belangrijkste activiteiten gepresenteerd.

Overzicht 3.5 – Activiteiten die een rol hebben gespeeld in het maken van de sectorkeuze (%)

	%
Gepraat met mijn ouders	67
Gepraat met een decaan, docent of mentor	42
Informatie over vervolgoopleidingen	42
Korte stage of snuffelstage	40
Georiënteerd op beroepen die ik later kan gaan doen	33
De voorlichting op het vmbo over de verschillende sectoren	21
Gepraat met vrienden/vriendinnen	15
Beroepentest of interesstest gedaan	14
De Praktische Sector Oriëntatie (PSO)	9

Zoals gezegd komt in de literatuur²³ naar voren dat ouders vaak geen goed beeld hebben van vervolgoopleidingen en beroepen, waardoor de keuze van de leerling op verkeerde vooronderstellingen wordt gemaakt. Ouders zouden om die reden meer betrokken moeten worden in het keuzeprocess. Vooral de dialoog tussen ouders en kind is hierin belangrijk.²⁴ Het Citaverde College in Nederweert is hier in het schooljaar 2011-2012 mee gestart. Dat doet de locatie Nederweert door middel van een rollenspel tussen ouders en leerling tijdens ouderavonden en opdrachten voor ouders die in het portfolio LOB van de leerling komen.

De gemaakte sectorkeuze

Eerder in deze paragraaf werd duidelijk dat maar weinig leerlingen ervoor kiezen om examen te doen in het vak Landbouwbreed. In lijn daarmee kiest ook maar een beperkt gedeelte van de leerlingen (12 procent) voor de sector Groen in het vmbo. Het gaat om 13 leerlingen in 2010-2011²⁵, één leerling meer dan in 2009-2010. Circa de helft van deze leerlingen volgt de GL. Overzicht 3.6 laat zien voor welke sectoren de leerlingen hebben gekozen.

Overzicht 3.6 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), locatie Nederweert

	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Groen	7	16	12
Zorg en Welzijn	36	37	38
Techniek	18	11	13
Economie	39	36	37
Totaal aantal leerlingen GL/TL/vmbo-plus	102	75	108

Het aantal leerlingen dat kiest voor de sector Groen in het vmbo schommelt jaarlijks rond de 10 leerlingen. Het experiment brengt daar voorsnog geen verandering in. In het rapport over de derde meting van het experiment²⁶ werd gesuggereerd dat een beter ingericht LBB-programma en een sterker georganiseerde groene PR tot een kleine toename zou kunnen leiden van het

23 B. Hövels & I. Overdiep (red.) m.m.v. W. Berentsen & J. van Heeswijk (2012). *Dynamiek in mbo en vakmanschap*. Hilversum: Hiteq.

24 F. Meijers, M. Kuijpers & A. Winters (2010). *Leren kiezen/ kiezen leren*. Een literatuurstudie. 's Hertogenbosch: ECBO.

25 Ten opzichte van de derde meting zijn geen nieuwe gegevens bekend. De hier genoemde aantallen zijn dan ook hetzelfde als in de rapportage over de derde meting. Wel zijn in deze rapportage nieuwe resultaten verwerkt die zijn verzameld door middel van de vragenlijsten.

26 KBA (2011) Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen: derde meting.

aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo kiest. De volgende metingen moeten daar duidelijkheid in brengen.

3.2.4 De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen

In 2010-2011 geven vijf leerlingen uit het derde leerjaar aan dat zij interesse hebben om een vervolgopleiding in het mbo-groen te gaan volgen. Ook in de voorgaande schooljaren toonden steeds vijf leerlingen uit het derde leerjaar belangstelling voor een groene vervolgopleiding in het mbo.

Drie van deze vijf leerlingen hadden ook in het eerste leerjaar al interesse in de sector Groen. Het zijn leerlingen die in 2008-2009 vanwege de groene invulling van het onderwijs, in combinatie met het aanbod TL voor het Citaverde College hebben gekozen (zgn. Groene TL-leerlingen). Deze drie leerlingen hebben dus een reeks van 'groene keuzes' gemaakt: in de schoolkeuze, in de sectorkeuze en waarschijnlijk ook in de studiekeuze.

Naast de hierboven beschreven drie leerlingen hebben ook drie andere leerlingen uit het cohort 2008-2009 voor het Citaverde College gekozen vanwege het aanbod Groen. Ook zij hebben in leerjaar 3 voor de sector Groen gekozen. Twee van deze leerlingen geven echter aan een mbo-opleiding in een andere sector te willen gaan volgen (Techniek, Zorg en Welzijn). Van één leerling is onbekend wat zij na diplomering wil gaan doen.

Ondanks de aanpassingen in het 'groene' programma van het vmbo, slaagt het Citaverde College in Nederweert er vooralsnog niet in het aantal leerlingen dat interesse heeft in een mbo-opleiding in de sector Groen toe te laten nemen.

3.3 Samenvatting

Naast het aantrekken van leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau bestaat het experiment uit het groen invullen van deze TL. Het doel is om de interesse van leerlingen voor de sector Groen te wekken, zodat zij na hun examen kiezen voor een vervolg in het mbo-groen.

De (tweede) hoofdvraag die in dit hoofdstuk centraal stond, is of het de beide locaties van het Citaverde College lukt om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de sector groen binnen het vmbo en of het Citaverde College erin slaagt om belangstelling voor een vervolgopleiding in het mbo-groen te wekken.

De belangrijkste uitkomsten zijn als volgt:

Doorstroom naar TL

Voorafgaande aan de groene invulling van het vmbo is in Roermond ook de opstroom/doorstroom van leerlingen uit de KGT-brugklassen naar de GL/TL-klassen belangrijk. Door strenge determinatieregels lukt het echter steeds minder goed om leerlingen door te laten stromen naar de GL/TL-klassen. In 2011-2012 is het aantal leerlingen in de GL/TL-klassen bijna gehalveerd, tot 26 leerlingen. Dat gegeven maakt het op zichzelf al erg moeilijk om het aantal leerlingen (van de locatie Roermond) dat voor een vervolg in het mbo-groen kiest toe te laten nemen.

Belangstelling en keuze voor Groen

Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat het aantal leerlingen dat op het Citaverde College in Roermond voor de sector Groen in het vmbo kiest óók afneemt. In 2010-2011 (toen er nog 48 leerlingen in de GL/TL-klassen zaten) was er sprake van een halvering in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen koos. Bij een gelijkblijvend percentage leerlingen dat voor Groen kiest, zou dat betekenen dat in 2011-2012 nog maar enkele leerlingen (<10) in leerjaar 3 voor de sector Groen kiezen. Dat is een negatief vooruitzicht voor het experiment. In de volgende (vijfde) meting zal blijken in hoeverre deze voorspelling uitkomt.

De halvering van het aantal leerlingen dat voor de sector Groen heeft gekozen (in 2010-2011) heeft tot gevolg dat steeds minder leerlingen aangeven interesse te hebben in een groene mbo-opleiding. We concluderen dat de groene invulling van het vmbo (nog) niet de gewenste effecten heeft.

In het huidige schooljaar (2011-2012) heeft de locatie Roermond doorlopende leerlijnen ingevoerd. Het vmbo en het mbo sluiten daardoor beter op elkaar aan. Toekomstige metingen zullen inzicht bieden in hoeverre deze doorlopende leerlijnen – gegeven de daling van het aantal GL/TL-leerlingen – van invloed zijn op het aantal leerlingen dat kiest voor een groene vervolgopleiding.

Op het Citaverde College in Nederweert blijft het aantal leerlingen dat kiest voor de sector Groen in het vmbo stabiel. Het gaat jaarlijks om circa 10 leerlingen. Hoewel het aantal leerlingen dat ervoor kiest om examen te doen in het vak Landbouwbreed is toegenomen tot 18 procent, kiest nog steeds het overgrote deel van de leerlingen ervoor het vak na het (verplichte) derde jaar te laten vallen.

Ook de belangstelling voor het vervolgen van de schoolloopbaan in het mbo-groen blijft ongeveer gelijk. Elk jaar hebben circa vijf leerlingen uit het derde leerjaar interesse in een groene vervolgopleiding. We concluderen dat – net als bij de locatie Roermond – de beoogde resultaten van de groene invulling van het vmbo vooralsnog uitblijven.

In hoofdstuk 2 is de conclusie getrokken dat het Citaverde College er niet in slaagt om in het eerste leerjaar het aantal leerlingen – met of zonder interesse in de sector Groen – toe te laten nemen. De scholen moeten in het bereiken van de doelstelling van het experiment dus inzetten op het groen 'maken' van de leerling. De conclusie van dit hoofdstuk is dat het Citaverde College ook hier nog niet in slaagt. Voor de locatie Roermond speelt hierin mee dat het aantal leerlingen in de GL/TL-klassen scherp is gedaald. Dit is een factor die in het experiment intervieneert.

In het volgende hoofdstuk kijken we niet meer naar de *voornemens* van leerlingen om te kiezen voor een groene mbo-opleiding, maar naar de *daadwerkelijke* keuzes die zijn gemaakt door de gediplomeerde GL- en TL-leerlingen.

4 De keuze voor een opleiding in het mbo

In het vorige hoofdstuk is gekeken naar de (groene) keuzes die leerlingen maken in het *vmbo*. Uiteindelijk draait het experiment op het Citaverde College echter om het creëren van extra doorstroom naar het *mbo*-groen op niveau (3 en) 4.

De (derde) hoofdvraag die in dit hoofdstuk beantwoord wordt is in hoeverre het Citaverde College erin slaagt om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor het *mbo*-groen. Twee onderwerpen staan centraal:

1. De keuze voor een (groene) vervolgopleiding;
2. De Groene Keten: groene keuzes in het *vmbo* en *mbo*

In de volgende twee paragrafen worden de bovenstaande onderwerpen voor beide locaties apart beschreven. Vervolgens wordt kort ingegaan over het oordeel dat de leerlingen hebben over de keuze die ze gemaakt hebben. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten.

4.1 Roermond

4.1.1 De keuze voor een vervolgopleiding

Het doel van het experiment is om meer leerlingen door te laten stromen naar het *mbo*-groen. Het Citaverde College heeft deze doelstelling ook beschreven in haar beleid.²⁷ Op de locatie Roermond is de ambitie dat in 2012 25 procent van de *vmbo*-leerlingen kiest voor het *mbo*-groen. Dit moet oplopen tot 35 procent in 2014. Hierbij moet opgemerkt worden dat het om een gemiddelde gaat over alle leerwegen.

Uit cijfers van DUO blijkt dat circa 24 procent van de leerlingen van het Citaverde College Roermond die in 2010-2011 zijn gediplomeerd is doorgestroomd naar het *mbo*-groen. De doorstroom is vooral groot vanuit de KL (28 procent) en BL (24 procent). In de GL/TL kiezen duidelijk minder leerlingen voor een groene vervolgopleiding (19 procent).²⁸

Het percentage leerlingen dat op het Citaverde College (*vmbo*) kiest voor een groene vervolgopleiding in het *mbo* ligt in lijn met het landelijke percentage leerlingen dat vanuit de sector Groen in het *vmbo* kiest voor een groene opleiding in het *mbo*.²⁹

Overzicht 4.1 laat zien dat de doorstroom vanuit de GL/TL van het Citaverde College in Roermond naar *mbo*-groen al enkele jaren rond de 20 procent schommelt.

---

27 Citaverde College, Aanvraagformulier Projecten, projectnaam Theoretische Leerweg. December 2011.

28 Bron: DUO

29 Bron: DUO

Overzicht 4.1 – Bestemming van de geslaagde GL/TL-leerlingen (%), locatie Roermond³⁰

Bestemming:	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Mbo, sector Groen	22	21	16	17
Mbo, sector Zorg en Welzijn	45	34	37	35
Mbo, sector Techniek	12	14	10	6
Mbo, sector Economie	20	29	28	31
Havo	0	3	6	10
Overig	1	0	3	0
Totaal aantal leerlingen GL/TL	69	73	63	48

In 2010-2011 hebben acht leerlingen (17 procent) gekozen voor een groene mbo-opleiding. In aantallen gezien slaagt het Citaverde College er niet in om meer leerlingen voor het mbo-groen te laten kiezen. Zo kozen in 2007-2008, 2008-2009 en 2009-2010 respectievelijk 15, 15 en 10 leerlingen voor een groene vervolgopleiding. Een belangrijke oorzaak van het kleinere aantal leerlingen dat kiest voor het mbo-groen is het dalende aantal leerlingen in de GL/TL. Ook het percentage leerlingen dat kiest voor mbo-groen is licht afgenomen.

Als het Citaverde College het door henzelf gestelde doel van 25 procent doorstroom naar mbo-groen ook in de GL/TL wil halen, dan zullen in 2011-2012 – bij een gelijkblijvend aantal leerlingen in de GL/TL-classes – 12 leerlingen voor het mbo-groen moeten kiezen.

Net als andere jaren kiezen de meeste leerlingen voor een vervolg in de sector Zorg en Welzijn of Economie. Sinds de start van het experiment is ook de doorstroom naar havo toegenomen. Dat is (natuurlijk) het gevolg van een toename van het aantal gediplomeerde TL-leerlingen (ten opzichte van het aantal GL-leerlingen).

Landelijk kiest circa 3 procent van de TL-leerlingen voor een vervolg in het mbo-groen.³¹ Dat beeld is ook zichtbaar bij de andere scholen in Roermond. Maar één leerling heeft gekozen voor een groene mbo-opleiding.

4.1.2 De Groene Keten

In de voorgaande hoofdstukken is geconcludeerd dat de locatie Roermond er niet goed in slaagt om de doelstellingen van het experiment te bereiken. De instroom van leerlingen op GL/TL-niveau stagneert, de doorstroom naar de GL/TL-classes neemt af en de interesse en keuze voor Groen in het vmbo en mbo neemt niet toe.

Toch zien we wel een verschuiving als we kijken naar de 'groene keuzes' die leerlingen hebben gemaakt.³² In overzicht 4.2 wordt weergegeven welk gedeelte van de leerlingen die voor een opleiding in het mbo-groen hebben gekozen ook eerder in hun schoolloopbaan 'groene keuzes'

³⁰ De aantallen in deze overzicht komen niet 100 procent overeen met de cijfers van DUO.

³¹ Bron: DUO

³² Hoewel we de keten van keuzemomenten (schoolkeuze-sectorkeuze-studiekeuze) nog niet helemaal in kaart kunnen brengen voor één cohort, kan al wel worden bekeken of leerlingen die in 2010-2011 en 2011-2012 zijn gestart in het mbo-groen (TL diploma behaald in 2009-2010 en 2010-2011) ook in de sectorkeuze al voor Groen hebben gekozen.

heeft gemaakt. Het overzicht vergelijkt dit met leerlingen die voor andere opleidingen hebben gekozen.³³

Overzicht 4.2 – Groene en niet-groene doorstroom van vmbo naar mbo (%), locatie Roermond

Van	Naar	Cohort 2006-2007 (uitstroom in 2009-2010)		Cohort 2007-2008 (uitstroom in 2010-2011)	
		Aantal	%	Aantal	%
Vmbo sector Groen	Mbo groen	4	6	6	13
Vmbo sector Groen	Anders (andere sector in mbo, havo, etc.)	28	41	3	6
Vmbo sector Zorg en Welzijn / Economie/ Techniek	Mbo groen	5	7	2	4
Vmbo sector Zorg en Welzijn / Economie/ Techniek	Anders (andere sector in mbo, havo, etc.)	32	46	37	77
Totaal		69	100	48	100

Het overzicht maakt zichtbaar dat de 'groene doorstroom' van leerlingen – leerlingen die vanuit de sector Groen in het vmbo kiezen voor het groene mbo – is gegroeid. Ook andersom berekend zien we dat leerlingen die voor het mbo-groen hebben gekozen vaker de sector groen in het vmbo hebben gevolgd. Daarmee lijkt het beeld te ontstaan dat leerlingen al in het vmbo meer bewust voor de sector Groen kiezen.

De vraag is echter hoe betrouwbaar de cijfers zijn. Eerder in deze rapportage, in overzicht 3.2, is namelijk weergegeven dat niet 19 procent (overzicht 4.2: 13 + 6 procent), maar 49 procent van de leerlingen uit het cohort 2007-2008 voor de sector Groen in het vmbo heeft gekozen. Verschillende bronnen leiden hier tot andere uitkomsten.³⁴

We kunnen daarom ook kijken naar het aantal leerlingen dat in het derde leerjaar interesse toonde in een groene mbo-opleiding. Van de leerlingen die in 2010-2011 zijn uitgestroomd hadden acht leerlingen in leerjaar 3 interesse in een vervolgopleiding in het mbo-groen. Drie leerlingen hebben daadwerkelijk voor mbo-groen gekozen.

De andere vijf leerlingen die voor het mbo-groen gekozen hebben, hadden in leerjaar 3 dus nog geen interesse in het mbo-groen. Drie leerlingen volgden wel de sector Groen in het vmbo, twee volgden de sector Economie.

³³ De informatie is samengesteld op basis van de vragenlijsten die leerlingen hebben ingevuld over de sectorkeuze en studiekeuze en op basis van aangeleverde informatie door het Citaverde College in Roermond.

³⁴ Het verschil ontstaat door antwoorden van de leerlingen in de vragenlijst en aantallen uit de administratie van het Citaverde College.

4.2 Nederweert

4.2.1 De keuze voor een vervolgopleiding

Net als het Citaverde College in Roermond heeft ook de locatie Nederweert zichzelf een doel gesteld voor wat betreft de doorstroom naar mbo-groen. Vanaf 2012 moet jaarlijks 15 procent van de gediplomeerde leerlingen doorstromen naar een groene vervolgopleiding in het mbo.³⁵

In 2010-2011 hebben zeven leerlingen (10 procent) gekozen voor een groene mbo-opleiding. In overzicht 4.3 wordt een overzicht gegeven van de uitstroom van de afgelopen jaren. Daaruit wordt duidelijk dat de doorstroom naar groene vervolgopleidingen in 2010-2011 vergelijkbaar is met die in de voorgaande jaren.

Overzicht 4.3 – Groene en niet-groene doorstroom van vmbo naar mbo (%), locatie Nederweert

Bestemming:	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Mbo, sector Groen	7	18	8	10
Mbo, sector Zorg en Welzijn	21	29	37	37
Mbo, sector Techniek	21	7	17	4
Mbo, sector Economie	38	28	31	41
Havo	12	10	6	4
Overig	2	7	2	3
Totaal aantal leerlingen GL/TL	61	68	90	70

Het overzicht laat ook zien dat veruit de meeste leerlingen (bijna 80 procent) kiezen voor een mbo-opleiding in de sector Economie of Zorg en Welzijn. Opvallend is dat het aantal leerlingen dat voor havo kiest elk jaar afneemt. In 2010-2011 hebben maar drie leerlingen voor het havo gekozen. Deze daling is moeilijk verklaarbaar in het licht van het alsmaar toenemend aantal leerlingen in de vmbo-plus-klassen.

Op de vmbo-bovenbouw school in Weert hebben zes leerlingen (4 procent) voor mbo-groen gekozen. Dat ligt in lijn met het landelijke gemiddelde.

Om de doelstelling van 15 procent doorstroom naar mbo-groen te behalen, zal de locatie Nederweert ervoor moeten zorgen dat in 2011-2012 ongeveer 11 leerlingen voor een groene mbo-opleiding kiezen. Dat zijn vier leerlingen meer dan in 2010-2011. Om dit te bereiken zullen behoorlijke inspanningen nodig zijn; het aantal leerlingen dat voor een groene vervolgopleiding kiest is immers al jaren min of meer stabiel en ook het aantal leerlingen dat voor de sector Groen kiest of in het derde leerjaar interesse toont in mbo-groen neemt niet verder toe.

35 Citaverde College, Aanvraagformulier Projecten, projectnaam Theoretische Leerweg. December 2011.

4.2.2 De Groene Keten

Ook voor de locatie Nederweert kunnen we bekijken hoe de Groene Keten eruit ziet. Overzicht 4.4 geeft een overzicht voor leerlingen die in 2006-2007 en in 2007-2008 zijn gestart op het Citaverde College en inmiddels hun diploma hebben gehaald.

Overzicht 4.4 – De Groene Keten op het Citaverde College in Nederweert

Van	Naar	Cohort 2006-2007 (uitstroom in 2009-2010)		Cohort 2007-2008 (uitstroom in 2010-2011)	
		Aantal	%	Aantal	%
Vmbo sector Groen	Mbo groen	3	3	5	7
Vmbo sector Groen	Anders (andere sector in mbo, havo, etc.)	4	4	5	7
Vmbo sector Zorg en Welzijn / Economie/ Techniek	Mbo groen	4	4	2	3
Vmbo sector Zorg en Welzijn / Economie/ Techniek	Anders (andere sector in mbo, havo, etc.)	79	88	58	83
Totaal		90	100	70	100

Vijf van de zeven leerlingen die voor een vervolgopleiding in het mbo-groen hebben gekozen, hebben ook in het vmbo voor die sector gekozen. Andersom bekeken is de helft van de leerlingen die de sector Groen in het vmbo heeft gevolgd, uitgestroomd naar een groene mbo-opleiding. De andere helft kiest toch voor een vervolg in een andere sector.

Ondanks dat de (groene) sectorgerichte doorstroom in vergelijking met het cohort 2006-2007 is toegenomen (van 3 naar 7 procent), kiest nog steeds de helft van de leerlingen met de sector Groen in het vmbo voor een andere sector in het mbo.

De belangstelling voor mbo-groen in het derde leerjaar is een betere voorspeller van doorstroom naar een groene vervolgopleiding. Van de vijf leerlingen die in het derde leerjaar interesse toonden voor een groene vervolgopleiding hebben vier leerlingen ook daadwerkelijk voor het groene mbo gekozen. Omdat in totaal zeven leerlingen voor een groene vervolgopleiding hebben gekozen, zijn er dus drie leerlingen die voor het mbo-groen hebben gekozen zonder dat zij in leerjaar 3 al interesse hadden in het groene mbo. Eén van deze drie leerlingen volgde wel de sector Groen in het vmbo, de andere twee leerlingen hebben een andere sector in het vmbo gevolgd (1 x Techniek, 1 x onbekend).

Het aantal leerlingen dat in het derde leerjaar interesse toont voor het mbo-groen is al jaren min of meer gelijk. Ook hieruit blijkt weer dat het heel lastig zal zijn om in de komende jaren meer leerlingen te laten kiezen voor een groene vervolgopleiding.

4.3 Oordeel over de gemaakte keuze

Het mbo kende in 2010-2011 ruim 28.000 voortijdig schoolverlaters. Uit onderzoek van ROA³⁶ blijkt dat in de BOL niveau 3/4 een verkeerde studiekeuze voor 40 procent van de leerlingen de

³⁶ J. Allen & C. Meng (2010). Voortijdige schoolverlaters: aanleiding en gevolgen. Maastricht: ROA.

belangrijkste reden is dat zij stoppen met de opleiding³⁷. Het is daarom belangrijk om leerlingen goed voor te lichten. Om de opleidingsduur van studenten te verkorten en VSV te verminderen, is loopbaanoriëntatie en beroepskeuzevoorlichting ook een speerpunt van het ministerie van OCW.³⁸

Uit het onderzoek bij oud-leerlingen van het Citaverde College³⁹ komt naar voren dat niet zozeer de hoeveelheid informatie een probleem is geweest in het maken van de studiekeuze, maar dat de informatie niet altijd de juiste verwachtingen bij de leerlingen heeft gewekt. Circa 16 procent van de leerlingen vindt na bijna één jaar dat de opleiding niet aan de verwachtingen voldoet⁴⁰. Nog eens 23 procent twijfelt daarover. Toch zijn uiteindelijk veruit de meeste leerlingen (86 procent) wel tevreden met hun keuze en zegt meer dan 80 procent van de leerlingen ook zeker te zijn van de gemaakte beslissing.

Opmerkelijk genoeg zijn leerlingen die hebben gekozen voor een vervolgopleiding in het mbo van het Citaverde College⁴¹ minder positief over hun opleidingskeuze. Drie van de vijf leerlingen vinden dat zijn/haar verwachtingen over de opleiding niet kloppen. Maar twee leerlingen zijn tevreden over de gemaakte keuze, de andere drie twijfelen daarover. Ook zeggen maar twee van de vijf leerlingen dat zij de juiste opleidingskeuze hebben gemaakt⁴².

In de voorgaande jaren waren leerlingen op het mbo van het Citaverde College veel positiever over de gemaakte keuze. Mogelijk berust de uitkomst daarom op toeval. Het neemt echter niet weg dat de informatie die het Citaverde College geeft over de sectoren in het mbo – zowel over de sector Groen als de andere sectoren – altijd kritisch beoordeeld moet worden door de school. De informatie over opleidingen – waaronder de eigen mbo-opleidingen – moet juist en volledig zijn, zodat de onrealistische verwachtingen worden voorkomen.

4.4 Samenvatting

De derde en laatste hoofdvraag die in dit hoofdstuk centraal stond, is de vraag of het Citaverde College erin slaagt om meer TL-leerlingen voor groene mbo-opleidingen te laten kiezen. Het creëren van extra doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 is het uiteindelijke doel van het experiment.

Een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten:

De keuze voor een (groene) vervolgopleiding

In 2010-2011 hebben acht leerlingen van het Citaverde Roermond gekozen voor een vervolg in het groene mbo. In Nederweert hebben zeven leerlingen deze keuze gemaakt. Percentueel gezien is het *aandeel* GL- en TL-leerlingen dat voor een groene mbo-opleiding kiest al enkele jaren op rij min of meer gelijk (op beide locaties). Doordat het aantal leerlingen in het vierde

---

37 In de BBL niveau 3/4 is dat voor 25 procent van de uitvallers de belangrijkste uitvalredenen.

38 Ministerie van OCW (2011). Actieplan mbo 'Focus op vakmanschap 2011-2015.

39 Deze leerlingen zijn bevraagd in het voorjaar van 2012, dus ruim een half jaar nadat zij zijn gestart met de nieuwe opleiding.

40 De verwachtingen die de leerling van tevoren over de opleiding had (bv. over de inhoud) stemmen niet overeen met dat wat de leerling nu doet in deze opleiding.

41 In totaal volgen 5 leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld een opleiding op het mbo van het Citaverde College. Het gaat om 10 procent van alle leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld.

42 Twee leerlingen weten niet of zij de juiste keuze hebben gemaakt, één leerling heeft niet de juiste keuze gemaakt..

leerjaar GL/TL in Roermond echter afneemt, is het totale *aantal* leerlingen dat kiest voor het mbo-groen licht gedaald.

Het zal niet eenvoudig zijn om het aantal leerlingen dat voor een groene mbo-opleiding kiest de komende jaren toe te laten nemen. Dat komt omdat het aantal leerlingen in de GL/TL op de locatie Roermond steeds verder afneemt en ook het aantal leerlingen dat voor de sector Groen kiest flink is afgenomen. Door middel van doorlopende leerlijnen en een aantrekkelijke groene invulling van het vmbo proberen beide locaties hier toch verandering in aan te brengen.

De Groene Keten

Circa de helft van de leerlingen die in leerjaar 3 interesse voor het mbo-groen toont kiest ook daadwerkelijk voor een groene vervolgopleiding (3 van de 8 leerlingen in Roermond, 5 van de 7 leerlingen in Nederweert). Het blijft daarom belangrijk om leerlingen al in een zo vroeg mogelijk stadium in aanraking te brengen met deze sector. De structuur volgens de in 2011-2012 ingevoerde (groene) doorlopende leerlijnen (ontdekken – oriënteren – ontwikkelen – ontplooiën) lijkt hier goed op aan te sluiten.

Te allen tijde is het echter belangrijk dat de focus blijft liggen op realistische en juiste informatie over vervolgopleidingen en beroepsperspectieven – zowel voor de sector Groen als voor de andere sectoren.

5 Samenvatting en conclusies

In de voorgaande hoofdstukken zijn de drie hoofdvragen van het experiment besproken. We sluiten deze rapportage af met een samenvatting van de belangrijkste onderzoeksbevindingen (paragraaf 5.1). Ten slotte volgt in paragraaf 5.2 de conclusie.

5.1 Samenvatting van de onderzoeksbevindingen

Het Ministerie van EL&I en het Ministerie van OCW hebben het Citaverde College in de gelegenheid gesteld om een experiment TL uit te voeren. Het doel van dit experiment is om de doorstroom vanuit de TL naar het mbo-groen niveau (3 en) 4 te bevorderen. In deze rapportage is verslag gedaan van de vierde meting van het experiment dat wordt uitgevoerd op het Citaverde College.

Ook op het Edudelta College wordt een experiment uitgevoerd dat tot doel geeft de doorstroom vanuit de vmbo-TL naar het mbo-groen te bevorderen. Daar is in deze rapportage echter niet over gerapporteerd.

De kern van het experiment bij het Citaverde College is een groene invulling van de TL op de vmbo-locaties in Roermond en in Nederweert. De groene invulling van de TL moet leiden tot een groter aantal leerlingen dat kiest voor een vervolgopleiding in het mbo-groen op niveau (3 en) 4. De veronderstelling is dat dat gebeurt doordat leerlingen in een keten van drie keuzemomenten bewust kiezen voor Groen: eerst bij de keuze voor de TL op een groene vmbo-school, vervolgens bij de keuze voor de sector Groen (het vakkenpakket, aangevuld met een groen beroepsgericht vak) en ten slotte bij de keuze voor een vervolgopleiding in het mbo-groen.

Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen opgesomd:

Instroom van leerlingen

- Het Citaverde College in Roermond weet het aantal leerlingen in de KGT-klassen op peil te houden, ondanks dat het totale aantal leerlingen in leerjaar 1 daalt. Het niveau van de leerlingen in de KGT-klassen neemt wel af: meer leerlingen dan voorheen hebben een citoscore op KL-niveau en minder leerlingen een citoscore op GL/TL-niveau.
- Op het Citaverde College in Nederweert daalt het aantal leerlingen in leerjaar 1 sinds enkele jaren. De vmbo-plus-klas blijft wel leerlingen trekken. De vmbo-plus is gericht op leerlingen die zich willen voorbereiden op doorstroom naar het havo. Extra leerlingen in deze klas lijken (in eerste instantie) niet interessant voor het bereiken van meer doorstroom naar het mbo-groen.
- Op beide locaties stagneert het aantal leerlingen dat voor de school kiest omdat zij interesse hebben in Groen. Zowel in Roermond als in Nederweert is er elk jaar een kleine 'harde kern' van ongeveer 6-12 leerlingen die enkel en alleen vanwege het groene onderwijs voor de school kiest. Een iets grotere groep leerlingen kiest voor de combinatie van het aanbod van Groen en TL. Uit reacties van ouders komt naar voren dat het aanbod van Groen wel interes-

sant wordt gevonden, maar vooral als één van de keuzemogelijkheden naast andere sectoren.

Doorstroom van leerlingen naar de TL

- Omdat zowel het aantal leerlingen in leerjaar 1 als de interesse van deze leerlingen in de sector Groen bij de schoolkeuze niet toeneemt, kan de doelstelling van het experiment alleen bereikt worden als de groene invulling van de TL succesvol is en meer leerlingen gedurende hun schoolloopbaan op het vmbo-TL geïnteresseerd raken in het mbo-groen. De leerlingen op het Citaverde College in Roermond moeten dan wel doorstromen naar de bovenbouw GL/TL en niet naar de KL. Door strengere eisen in de determinatie lukt dat steeds minder leerlingen. Het aantal leerlingen in de GL/TL in leerjaar 3 is bijna gehalveerd tot 26 leerlingen in 2011-2012.
- De strengere determinatie-eisen spelen een interveniërende rol in het experiment. Omdat de strengere eisen ertoe leiden dat het aantal leerlingen in de GL/TL afneemt, wordt het moeilijker om de doelstelling van het experiment te bereiken, zelfs als het experiment op zichzelf heel succesvol zou zijn.

Invulling van en keuze voor de sector Groen in de TL

- Op beide locaties volgen de leerlingen in het derde leerjaar GL/TL een beroepsgericht vak: *Het Groene Leertraject* in Roermond en *Landbouwbreed* in Nederweert. In Nederweert kunnen leerlingen na één verplicht jaar kiezen of zij ook examen willen doen in het vak. Hoewel veruit de meeste leerlingen (ca. 80 procent) ervoor kiezen het vak na één jaar te laten vallen, is het aantal leerlingen dat wél examen doet in het vak toegenomen van circa 10 naar bijna 20 procent.
- Ook op andere manieren (PSO, groen in dagelijkse lespraktijk, groene bedrijfsbezoeken, stage) wordt het vmbo-TL op beide locaties groen ingevuld. Op het Citaverde College in Roermond zijn in 2011-2012 bovendien doorlopende leerlijnen ingevoerd. Daarmee worden het vmbo-gedeelte en het mbo-gedeelte van de school beter met elkaar verbonden.
- Zowel op de locatie Roermond als op de locatie Nederweert kiest maar een beperkt gedeelte van de leerlingen in de GL/TL-klassen voor de sector Groen in het vmbo; 23 procent van de leerlingen in Roermond en 12 procent van de leerlingen in Nederweert.
- In Nederweert hebben andere sectoren – Zorg en Welzijn, Economie – altijd al meer leerlingen getrokken. In Roermond is sprake van een zeer sterke afname van het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo heeft gekozen, met bijna 50 procent. Hierbij moet opgemerkt worden dat er onduidelijkheid is over hoeveel leerlingen precies voor elke sector gekozen hebben: verschillende bronnen leiden tot (heel) andere uitkomsten.
- Het aantal leerlingen dat in leerjaar 3 geïnteresseerd is om na diplomering voor een groene mbo-opleiding te kiezen is in Nederweert niet zo groot, maar wel stabiel: het gaat jaarlijks om ongeveer vijf leerlingen. In Roermond was dit aantal altijd groter (circa 10 leerlingen), maar door de afname van leerlingen die hebben gekozen voor de sector Groen hebben nu nog maar 2-3 leerlingen belangstelling voor het mbo-groen.

Keuze voor het mbo-groen

- Acht gediplomeerde TL-leerlingen van het Citaverde College in Roermond hebben in 2010-2011 gekozen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. In Nederweert hebben zeven leerlingen deze keuze gemaakt. Het percentage leerlingen dat voor een vervolg in het mbo-groen kiest is relatief stabiel, en neemt nog niet toe door het experiment. Omdat het aantal leerlingen in de GL/TL van de locatie Roermond kleiner wordt, is in absolute aantallen het

aantal doorstromers naar het groene mbo zelfs iets afgenomen. Omdat het aantal leerlingen in de GL/TL van het Citaverde College in Roermond ook de komende jaren naar verwachting eerder zal afnemen dan toenemen, is het onwaarschijnlijk dat het *aantal* (niet per se het *aandeel*) leerlingen dat kiest voor het mbo-groen groter zal worden.

- Gemiddeld genomen maakt ongeveer de helft van de leerlingen die in leerjaar 3 interesse toonden in een vervolg in het mbo-groen ook de keuze voor een groene vervolgopleiding. De overige leerlingen die voor een groene vervolgopleiding kiezen hadden in leerjaar 3 nog geen interesse in het mbo-groen. Deels hebben zij wel de sector Groen in het vmbo gevolgd, deels hebben zij in het vmbo voor andere sectoren gekozen.

5.2 Conclusie en aanbevelingen

Het experiment bij het Citaverde College in Roermond en Nederweert lijkt nog niet tot de gewenste resultaten te leiden. Hoewel benadrukt moet worden dat in deze rapportage een *tussenstand* is besproken, wijzen bijna alle uitkomsten erop dat de doelstellingen van het experiment niet worden behaald.

Voor een deel is het niet behalen van de doelstellingen het gevolg van factoren die op het experiment inspelen (intervenieren). Met name voor het Citaverde College in Roermond geldt dat het aantal leerlingen in de (bovenbouw) GL/TL sterk is afgenomen door strengere determinatie-eisen. Dit maakt het op zichzelf al heel moeilijk om de doorstroom van de TL naar het mbo-groen te vergroten.

Toch lijkt ook de groene invulling van het vmbo – kern van het experiment – niet tot meer doorstroom naar het mbo-groen te leiden. De komende jaren zou daarom de groene invulling van het vmbo (TL) verder moeten worden versterkt en geïntensiveerd – zowel in de breedte als in de diepte. De invoering van de doorlopende leerlijnen en andere (kleinere) wijzigingen in de groene invulling van het vmbo – meer groene bedrijfsbezoeken, groen in de avo-vakken – lijken hier een goede eerste in aanzet te vormen.

Daarnaast zou expliciet aandacht uit kunnen gaan naar de vraag in hoeverre de studie- en beroepskeuzevoorlichting effectiever vorm en inhoud gegeven kan worden. In een recente publicatie⁴³ wordt in dat verband gesteld dat er vaak veel informatie gezonden wordt, maar dat het bereik slecht is: er worden veel mooie boodschappen uitgezonden die de leerling geen juist beeld geven, of zelfs helemaal niet bereiken. In aansluiting wordt aanbevolen om meer aandacht te geven aan effectievere opleidings- en beroepskeuzeprocessen, door de voorlichting:

- “zo vorm en inhoud te geven dat arbeidsmarktperspectieven transparant en realistisch worden gecommuniceerd, met duidelijkheid in adviezen;
- leg daarbij het accent op informatie die jongeren bij uitstek relevant blijken te vinden, met name werkzekerheid en het inkomensperspectief;
- betrek uitdrukkelijk zowel het bedrijfsleven zelf als ouders van betrokken leerlingen bij het opleidings- en beroepskeuzeprocess;
- jongeren maken hun keuzes in overleg met ouders en docenten: zorg ervoor dat er op school ruimte is om bijvoorbeeld over afgelegde bedrijfsbezoeken te reflecteren;

---

43 B. Hövels & I. Overdiep (red.) m.m.v. W. Berentsen & J. van Heeswijk (2012). *Dynamiek in mbo en vakmanschap*. Hilversum: Hiteq.

- breng de voorlichting naar de doelgroep in plaats van (omgekeerd) de doelgroep naar voorlichtingslocaties, bijvoorbeeld door (samen met basisonderwijs en vmbo) carrousels te organiseren.”⁴⁴

Op basis van bovenstaand en ander onderzoek⁴⁵ concluderen we dat de driehoek leerling – ouders – bedrijfsleven cruciaal is in het keuzeproces van de leerling. In het kader van het experiment kan ook het Citaverde College hier haar voordeel mee doen.

---

44 B. Hövels & I. Overdiep (red.) m.m.v. W. Berentsen & J. van Heeswijk (2012). *Dynamiek in mbo en vakmanschap*. Hilversum: Hiteq.

45 F. Meijers, M. Kuijpers & A. Winters (2010). *Leren kiezen/ kiezen leren*. Een literatuurstudie. 's Hertogenbosch: ECBO.

Bijlage 1 – Overzicht afgenomen vragenlijsten per school

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	X*	X
Mavo Roermond Niekée	X _****	X _****	X _****	_** _**
BC Broekhin Roermond	_****	_****	_****	_**
BC Broekhin Swal- men/Reuver	X	X	X	_**
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	X	X
Philips van Horne SG	X	X	_***	_***
Het College	_****	_****	_***	_***
Het Kwadrant	_*****	_*****	_****	_**

* Door intern communicatieprobleem maar in één van de twee GL/TL-klassen afgenomen

** Studiekeuzevragenlijst wordt alleen afgenomen bij de experimentscholen

*** School heeft geen bovenbouw TL

**** School kon/wilde dit jaar niet meewerken aan onderzoek (enquêtestop / planning)

***** School heeft geen onderbouw TL

Bijlage 2 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College

Schoolkeuze

Aantallen en respons

		Citaverde College in Roermond	Scholen omgeving Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen omgeving Weert
2008-2009					
leerlingen*	aantal	70	132	119	55
ouders	aantal	49	62	81	27
	respons	37%	44%	68%	49%
2009-2010					
leerlingen*	aantal	76	224	146	97
ouders	aantal	37	155	96	60
	respons	46%	69%	64%	55%
2010-2011					
leerlingen*	aantal	61	239	108	134
ouders	aantal	39	138	73	80
	respons	60%	53%	65%	58%
2011-2012					
leerlingen*	aantal	62	195	97	67 **
ouders	aantal	26	112	57	52
	respons	42%	57%	59%	54%

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 95-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

** Afgenomen bij 3 van de 4 brugklassen GTH.

Aantal scholen in meting

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Citaverde College in Roermond	1	1	1	1
Scholen omgeving Roermond	4	4	3	2
Citaverde College Nederweert	1	1	1	1
Scholen omgeving Weert	1	2	2	1

Sectorkeuze

Aantallen en respons

		Citaverde College in Roermond	Scholen omgeving Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen omgeving Weert
2008-2009					
leerlingen*	aantal	68	91	101	59
2009-2010					
leerlingen*	aantal	47	32	geen	geen
2010-2011					
leerlingen*	aantal	geen	195	70	108**
2011-2012					
leerlingen*	aantal	21***	122	86	geen

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 90-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

** Respons is 68%

*** Respons is 44%

Aantal scholen in meting

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Citaverde College in Roermond	1	1	1	1
Scholen omgeving Roermond	3	1	3	2
Citaverde College Nederweert	1	-	1	1
Scholen omgeving Weert	1	-	1	-

Studiekeuze

Aantallen en respons

		Citaverde College in Roermond	Scholen omgeving Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen omgeving Weert
2009-2010					
leerlingen	aantal	20	40	22	75
	respons	24%	27%	32%	63%
ouders	aantal	20	44	27	100
	respons	24%	30%	40%	79%
2010-2011					
leerlingen	aantal	26	72	43	71
	respons	38%	42%	48%	41%
2011-2012					
leerlingen	aantal	17	geen	31	geen
	respons	35%		44%	

Aantal scholen in meting

	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Citaverde College in Roermond	1	1	1
Scholen omgeving Roermond	3	3	-
Citaverde College Nederweert	1	1	1
Scholen omgeving Weert	2	1*	-

* TL-leerlingen in Weert zitten allemaal in de bovenbouw op één school.

Bijlage 3 – Toelichting typering leerlingen

Bij het beschrijven van de schoolkeuzemotieven van leerlingen van het Citaverde College is gebruik gemaakt van een typering. Deze typering is gemaakt aan de hand van een aantal (deel)vragen die aan leerlingen in de vragenlijst voor de schoolkeuze zijn gesteld. Met behulp van een factoranalyse is gekomen tot de volgende typen:

- Groene leerlingen: hebben potentiële interesse in mbo-groen en vinden het belangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding doet. Het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling geen rol in de schoolkeuze.
- Groene TL-leerlingen: hebben potentiële interesse in mbo-groen en vinden het belangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding doet. Het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling ook een rol in de schoolkeuze.
- TL-leerlingen: het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling een rol in de schoolkeuze. De leerlingen hebben geen interesse in het mbo-groen en vinden het onbelangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding volgt.
- Overige leerlingen: voor deze leerlingen speelde het aanbod van de TL op het Citaverde College geen rol. Ook hebben zij geen interesse in het mbo-groen en vinden zij het onbelangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding volgt.

Bijlage 4 – Lijst van afkortingen

Afkorting	Omschrijving
AOC	Agrarisch opleidingencentrum
AVO	Algemeen Vormend Onderwijs
BOL	Beroepsopleidende leerweg
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
GLT	Groene Leertraject
GTH	Gemengde leerweg/Theoretische leerweg/havo
HAVO	Hoger algemeen vormend onderwijs
KBA	Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt
KGT	Kaderberoepsgerichte leerweg/Gemengde leerweg/Theoretische leerweg
LBB	Landbouwbreed
LOB	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding
LWOO	Leerwegondersteunend Onderwijs
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
Ministerie van EL & I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Ministerie van OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PR	Public Relations
Pro	Praktijkonderwijs
PSO	Praktische Sector Oriëntatie
ROA	Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
ROC	Regionaal opleidingencentrum
VMBO	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VMBO BL	VMBO Basisberoepsgerichte leerweg
VMBO GL	VMBO Gemengde leerweg
VMBO KL	VMBO Kaderberoepsgerichte leerweg
VMBO TL	VMBO Theoretische leerweg
VO	Voortgezet onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTL	Versnelde Theoretische Leerweg